

Ursula
K. Le Guin

YABAN KIZLAR

Bilimkurgu / Roman

versus

YABAN KIZLAR

Ursula K. LeGuin

Versus Kitap

Yaban Kızlar
Ursula K. Le Guin
Özgün Adı:
The Wild Girls
Çeviri:
Algan Sezgintüredi
Kapak İllüstrasyonu
Sedat Girgin
Grafik
Versus Yayınları
Baskı
Ayhan Matbaası
0212 445 32 38
ISBN 978-605-5691-45-5
VERSUS KİTAP Ekim 2011
© Her hakkı mahfuzdur.
Albay Faik Sözdener Sk.
Benson İş Merkezi No:21/2
Kadıköy / İstanbul 34710
Tel: 0 216 418 27 02 (pbx) Faks: 0 216 414 34 42 www.versuskitap.com
versuskitap@versuskitap.com

YABAN KIZLAR
Ursula K. LeGuin

Bela ten Belen beş arkadaşıyla yağmaya çıkmıştı. Kent yakınında yıllardır göçer kampına rastlanmamıştı. Fakat Doğu Tarlaları'ndaki hasatçılar Günebakan Tepeleri'nin ardından yükselen dumanlar gördüklerini bildirmişlerdi ve altı genç, kaç kamp kurulduğuna bakmaya gideceklerini duyurmuşlardı. Yanlarına geçmişte de göçer kabilelerine yapılan baskınlara kılavuzluk etmiş Bidh Handa'yı rehber almışlardı. Bidh ile kız kardeşi Nata çocukluklarında bir göçer köyünden kaçırılmış ve Kent'te köle büyümüşlerdi. Nata güzelliğiyle nam salmıştı ve Bela'nın kardeşi Alo kızı kendine eş almak uğruna sahibine Belen aile servetinin yüklü kısmını ödemişti.

Bela ile adamları gün boyunca Doğu Nehri'ni izleyerek tepelere koştular. Akşam inerken tepelerin üstüne vardılar ve önlerinde uzanan ovalarda, çayırlar ve kıvrılan derelerin arasında göçebelerin deri çadırlarıyla kurdukları, birbirlerinden epey uzak üç ayrı çemberi gördüler.

“Çamurkökleri toplamaya gelmişler bataklıklara,” dedi kılavuz. “Kent tarlalarını yağmalamayı planlamıyorlar. Planlasalardı kamplarını birbirlerine çok daha yakın kurarlardı.”

“Kökleri kimler toplar?” dedi Bela ten Belen.

“Erkek ve kadınlar. Çocuklarla yaşlılar kamplarda kalırlar.”

“Bataklıklara ne zaman giderler?”

“Sabah erkenden.”

“Yarın sabah toplayıcılar gidince en yakın kampa ineriz.”

“İkincisine, nehrin yanındakine inmek daha iyi,” dedi Bidh.

Bela ten Belen askerlerine dönerek, “Bunlar bu adamın halkı,” dedi. “Zincirlememiz gerek.”

Aynı fikirdeydiler ama hiçbiri yanına zincir almamıştı. Bela pelerinininden şeritler yırtmaya koyuldu.

Toprak adamı, saygı ifadesi için yumruğunu alnına bastırarak, “Neden beni bağlamak istiyorsunuz, lordum?” dedi. “Size ve sizden öncekilere göçerlere karşı kılavuzluk etmedim mi? Kent adamı değil miyim ben? Kız kardeşim kardeşinizin eşi değil mi? Yeğenim hem yeğeniniz hem bir tanrı değil mi? Neden Kent'ten kaçıp yabanda açlıktan kıvranan, çamurkökü ve sürüngen şeyler yiyen bu cahillere döneyim?” Taç adamları Toprak adamına yanıt vermediler. Bacaklarını ipek şeritlerle bağladılar, açılması imkânsız, sadece kesilebilecek düğümler atıldılar. Bela gece nöbet tutacak üç kişi seçti.

Gün boyu yürümekten bitkin genç nöbetçi şafak sökmeden uyuyakaldı. Bidh bileklerini yakılan ateşin korlarına tuttu, ipek bağlarını yaktı ve kaçtı.

Sabah uyanıp kölenin kaçtığını gören Bela ten Belen'in yüzü öfkeyle gerildi ama sadece, “En yakındaki kampı uyaracaktır,” demekle yetindi. “Biz en uzaktakine, şu tümsekliktekine gideceğiz.”

“Bataklıktan geçişimizi görecekteldir,” dedi Dos ten Han.

“Nehirlerden ilerlersek görmezler.”

Tepelerden düzlüklere inince uzun sazların ve söğütlerin gizlediği dere yataklarından ilerlediler.

Güzdü ve yağmurlar öncesiydi; akarsular kıyısından veya içinden yürünecek kadar sığdı. Sazların seyrelip alçaldığı ve derelerin genişleyip bataklıklara açıldığı yerlerde eğilerek yürüdüler ve bulabildikleri her şeyin ardına gizlendiler.

Öğlen saatlerinde bataklıkların ortasında ada misali yükselen yeşillığe kurulmuş en uzaktaki kampa ulaştılar. Adacığın doğu tarafında kök toplayanların seslerini duyabiliyorlardı. Sazların ve yüksek otların arasından sürünerek kampa güneyden yaklaştılar. Deri çadırlar çemberinin içinde birkaç yaşlı kadın ve adamla bir grup çocuktan başkası yoktu. Çocuklar kahverengili-sarıllı uzun kökleri sıyrıyor, yaşlılar en büyük kökleri kesip kurumalarını çabuklaştırmak için ateşler üzerindeki kalaslara diziyorlardı. Altı Taç erkeği elde kılıç aniden aralarına daldılar. Yaşlı kadın ve erkeklerin boğazlarını kestiler. Çocuklardan birkaçı bataklıklara kaçtı. Diğerleri hiçbir şey anlamadan bakakaldı.

Hayatlarının ilk yağmasına çıkan genç askerler herhangi bir plan yapmamışlardı. Bela ten Belen, “Gidip birkaç hırsız kesmek ve eve köle getirmek istiyorum,” demişti ve bundan öte plana ihtiyaçları yoktu. Arkadaşı Dos ten Han’a, “Birkaç tane yeni Toprak kızı istiyorum; Kent’te yüzüne bakılacak bir tane bile yok,” demişti. Dos ten Han, Bela’nın aklının kardeşinin evlendiği güzelleri güzeli göçer kızda olduğunu biliyordu. Taç gençlerinin hepsinin aklı Nata Belenda’daydı ve hepsi ya ona ya da onun kadar güzel bir kıza sahip olabilmeyi düşünüyordu.

Bela adamlarına, “Kızları alın,” diye bağırdı; hep birlikte çocuklara atılıp birer-ikişer kaptılar. Daha büyükleri derhal kaçmıştı; bakakalan veya kaçmakta gecikenler en ufaklarıydı. Askerler yakaladıklarını sürükleyerek çemberin, yaşlıların gün ışığı altında kanlar içinde yattıkları merkezine topladılar.

Yanlarında ip getirmediüklerinden çocukları bırakamıyorlardı. Kızlardan biri var gücüyle debelendi, kendisini tutan askeri ısırıp tırmaladı ve sonunda elinden kurtularak avazı çıktığıınca bağırmaya ve kaçmaya başladı. Bela ten Belen peşinden atıldı, saçından yakaladı ve çığlıklarını boğazını keserek susturdu. Bela ten Belen’in kılıcı keskin, kızın boynuysa yumuşak ve inceydi; bedeni sadece boyun kemiklerinin tuttuğu kafasından ayrılarak devrildi. Bela ten Belen kafayı yere atıp koşarak adamlarının yanına döndü. “Taşıyabileceğiniz çocuğu alıp beni izleyin,” diye bağırdı.

“Nereye? Hepsi gelecek birazdan?” dedi diğerleri. Kaçan çocuklar anne-babalarının yanına, bataklıklara koşmuşlardı.

Bela ten Belen beş yaşlarında görünen bir kızı kapıp, “Nehirden gerisingeri,” dedi. Kızı bileklerinden tutup heybeymiş gibi sırtına vuruverdi. Askerler, ikisi bir veya iki yaşında bebek, birer çocuk kapıp peşinden gittiler.

Baskın öyle çabuk gelişip bitmişti ki yardım istemeye giden çocuklarla birlikte koşturan göçerler geldiğinde epey ilerleyip adadan bakınanların gözlerinden gizlenebilecekleri yüksek sazlıklı nehir yatağına varmayı başarmışlardı.

Göçerler, askerleri Kent yolunda yakalayabilmek için bataklıkların batısındaki sazlıklara dağıldılar. Ama Bela adamlarını batıya değil, nehirden çıkan küçük bir kolu izleyerek güneydoğuya yönlendirdi. Başta sesleri epey gerilerinde duydular. Güneş tüm ışığı ve sıcakıyla her yanı kaplıyordu. Isıran böcek kaynayan sazlığın havası basıktı. Kısa süre içinde ısırıklardan gözleri neredeyse kapanacak ölçüde şişti ve tuzlu terle yanmaya başladı. Yük taşımaya alışmamış Taç

erkeklerine çocukların en ufakları dahi ağır geliyordu. Hızlı ilerlemeye çabaladılar ama kulakları peşlerindeki göçerlerde, kıvrılan dere boyunca gittikçe yavaşladılar. Çocuklardan biri ses çıkarmaya kalktığı anda askerler ya tokadı patlatıyor ya da sesini kesene dek sarsıyorlardı. Bela ten Belen'in heybe misali sırtına attığı kızınsa çıtı çıkmıyordu.

Güneş nihayet Günebakan Tepeleri'nin ardında yittiğinde garipsediler çünkü doğduklarından beri güneşin bu tepelerin ardından yükselişini izlemişlerdi.

Tepelerin güney ve doğu yönünde epeye ilerlemişlerdi artık. Takipçilerin seslerini epeydir duymuyorlardı. Alacakaranlıkla iyice coşan tatarcık ve sivrisinekler sonunda grubu geyiklerin aralarında yattığı yüksek otlu ve nispeten daha kuru çayırlara çıkmaya zorladı. Işık yiterken mola verdiler. Bataklığın büyük leylekleri kocaman kanatlarıyla üzerlerinden uçtular. Sazlıklardaki kuşlar ötüştü. Birbirlerinin soluk alıp verişleriyle böceklerin vızıltılarını duyuyorlardı. Çocukların ufakları ara sıra ve fazla bağırmadan inliyorlardı. Göçer kabilelerinin bebekleri bile korku ve sessizliğe alışıkta.

Askerler uzaklaşmamalarına yönelik tehditkâr hareketler eşliğinde bırakır bırakmaz altı çocuk emekleyerek bir araya geldiler ve birbirlerine sarıldılar. Yüzleri böcek ısırıklarından şişmişti ve bebeklerden biri baygın ve ateşli görünüyordu. Yiyecek yoktu ama çocukların hiçbiri şikâyet etmedi.

Işık bataklığı terk etti ve böcekler sustu. Arada bir kurbağa vıraklıyor, sessizce oturup kulak kabartan askerleri irkiliyordu.

Dos ten Han kuzeyi işaret etti: bir ses, çok uzaktan gelmeyen bir hışırtı duymuştu çayırılıkta.

Sesi bu sefer hepsi duydu. Becerebildiklerince ses çıkarmadan kılıçlarını çektiler.

Dizleri üzerinde kendilerini göstermeden uzun otlar arasında ilerleyeni görmeye uğraşırken birden otların üzerinde solgun bir ışık yükseldi, sallandı ve bir solgunlaşıp bir parıldamaya başladı. İnce ve boğuk, şarkı söyleyen bir ses duyular. Sallanan ışık haresini görüp sözleri anlamsız şarkıyı dinledikçe tüyleri ürperdi.

Bela'nın taşıdığı kız aniden bir sözcük bağırdı. Dos ten Han'a epey ağır gelen sekiz yaşlarındaki incecik kız berikini susturmaya ve yerinden kaldırmamaya çabaladı ama kız bir kez daha seslendi ve bu sefer yanıt geldi.

Ses şarkılarla, tiz çığlıklarla ve konuşmalarla yaklaştı. Bataklık ateşi bir yandı, bir söndü. Otlar öyle sarsılıyor, hışırtılar öyle yükseliyordu ki askerler çok geçmeden karşılırlarına bir sürü adam çıkacağını sandılar. Ama otların arasından çıka çıka bir kişi çıktı. Tek başına bir kız çocuğu. Konuşuyor, ayaklarını yere vuruyor ve herhangi bir şaşırtmaya kalkışmadığını göstermek adına el sallıyordu. Askerler, ağır kılıçları ellerinde kızın gelişini izlediler.

Dokuz-on yaşlarında görünüyordu gelen kız. Tereddütle ama hiç durmadan, adamlara bakarak ama sadece çocuklara seslenerek ilerledi. Bela'nın taşıdığı kız ayağa fırladı, koştu ve gelen kıza sarıldı. Yeni kız adamlardan gözünü ayırmadan gelip çocukların yanına oturdu. Dos ten Han'ın taşıdığı kızla alçak sesle bir şeyler konuştular. Bela'nın kızını kucağına aldı ve küçük kız derhal uyuyakaldı.

Adamlardan biri, "Ablası falan herhalde," dedi.

"Ta baştan izimizi sürmüş anlaşılan," dedi bir diğeri.

“Neden halkını çağırmamış?”

“Çağırmasıdır belki.”

“Korkmuştur belki.”

“Duymamışlardır ya da.”

“Ya da duymuşlardır.”

“O ışık neydi peki?”

“Bataklık ateşi.”

“Onlardır belki.”

Sustular, kulak kabarttılar, gözlediler. Hava neredeyse kapkaranlıktı. Yer Kenti’nin ışıklarını yansıtan Gök Kenti’nin ışıkları yanıyor, askerlere gökteki kadar uzak gelen kenti düşündürüyordu. Uzaklarda yanıp sönen ışık gözden yitti. Sazlıklarda ve otlarda iç çeken rüzgârın sesinden başka ses duyulmuyordu artık.

Askerler aralarında alçak sesle gece boyunca çocukların kaçmalarını nasıl engelleyebileceklerini tartıştılar. İçlerinden sabah kalktıklarında gittiklerini görmeyi yeğleyebileceklerini düşünüyorlardı belki ama hiçbiri bu fikrini söze dökmedi. Dos ten Han en ufaklarının gece karanlığında fazla uzaklaşamayacaklarını öne sürdü. Bela ten Belen hiçbir şey söylemeden sandaletlerinden birinin uzun bağcığını çıkarıp bir ucunu taşıdığı kızın boynuna, diğerini kendi bileğine bağladı, ardından çocuğu yatırıp yanına uzandı. Peşlerinden gelen ablasıysa kızın diğer yanına yattı. Bela, “Dos,” dedi, “ilk nöbeti sen tut; sonra beni kaldırırsın.”

Gece böylece geçti. Çocuklar kaçmaya kalkışmadı ve izlerini süren kimse çıkmadı. Ertesi günü ikinci saatlerinde Günebakan Tepeleri’ne varmak için güneye yönelip batıya yürüyerek geçirdiler. Beş yaşındaki dâhil, çocukların hepsi yürüdü; bebekler sırayla taşındı ve bu sayede hızlı denemese bile en azından sabit bir hızda ilerleyebildiler. Bataklık ateşiyle gelen kız sabah boyunca Bela’nın eteğini çekiştirip sol taraftaki bataklık bölgeyi göstererek kök sökme ve yeme işaretleri yaptı. İki gündür ağızlarına lokma koymadıklarından sonunda kızı izlemeye karar verdiler. Çocuklar suya girerek bir takım geniş yapraklı bitkileri köklerinden söktüler. Söktüklerini ağızlarına tıktırmaya başlayınca askerler atılıp suya girdiler ve kökleri ellerinden alıp yemeye başladılar. Taç insanları yemeden Toprak insanları yiyemezdi. Çocuklar şaşırmış görünmediler.

Bataklık ateşiyle gelen kız nihayet yiyebileceği bir kök bulup yedikten sonra bir kök daha söktü, çiğnedi ve bebeklere yedirmek için eline çıkardı. Bebeklerden biri hevesle kızın elinden yedi ama diğeri yemedi; yatırdıkları yerde kımıldamıyordu ve gözleri görmüyor gibiydi. Bataklık ateşiyle gelenle Dos ten Han’ın taşıdığı kız bebeğe su içirmeye çabaladılar. İçmedi.

Dos tepelerine dikilip daha büyük kızı parmağıyla işaret ederek, “Vui Handa,” dedi. Böylece kıza Vui adını veriyor ve ailesine ait ilan ediyordu. Bela, bataklık ateşiyle gelen kıza Modh Belenda, sırtında taşıdığı küçük kardeşineyse Mal Belenda adlarını verdi. Diğer askerler de taşıdıklarına ad verdiler ama Ralo ten Bal hasta bebeği işaret edip adını koyacakken bataklık ateşiyle gelen kız, yani Modh bebekle arasına girdi, heyecanla, yo, yo, işaretleri yaptı ve eliyle ağzını kapadı.

Ralo, “Ne diyor bu be?” dedi. Askerlerin en genciydi; on altı yaşındaydı.

Modh pantomimine devam etti: yere yattı, ölü biriymiş gibi kafasını yana devirip gözlerini yarı yarıya kapadı; ellerini pençe gibi yaparak yüzünü buruşturup ayağa fırladı ve Vui’ye saldırıyormuş gibi yaparak hasta bebeği işaret etti.

Genç askerler bakakalmışlardı. Kız galiba bebeğin öleceğini anlatmaya çalışıyordu. Yaptığı diğer hareketleriye anlayamıyorlardı.

Ralo bebeği işaret ederek, “Groda,” dedi. Bu ad Sahipsizler’e, sahibi bulunmayan ve tarlalarda çalıştırılan Toprak insanlarına verilirdi.

Bela, “Gidelim,” buyurdu, toparlandılar. Ralo hasta bebeği bırakarak uzaklaştı.

Diğerlerinden biri, “Toprak’ını almıyor musun?” dedi.

“Niye alayım?” dedi Ralo.

Modh hasta bebeği, Vui diğerini kucakladı ve yola koyuldular. Bundan sonra askerler sağlam bebeği nöbetleşe taşıırken hastasını kızlara bıraktılar.

Isırgan böcek bulutlarından, bataklığın rutubet ve basık sıcağından kurtulup yüksek zemine ulaştıklarında rahatladılar; kendilerini neredeyse tamamen güvende hissediyorlardı artık. Hızlı hareket etmek, bir an önce Kent’e dönmek istiyorlardı. Ama yorgunluktan bitap çocuklar dik yamaçlara tırmanmada zorlandılar. Hasta bebeği taşıyan Vui’nin hızı gittikçe düştü. Sahibi Dos, hızlanması için kılıcının enli tarafıyla bacaklarına vurdu. “Ralo,” dedi, “Toprak’ını al, hızlanmamız lazım.”

Ralo öfkeyle döndü. Hasta bebeği Vui’den aldı. Bebeğin yüzü küle dönmüştü ve gözleri, Modh’un pantomimindeki gibi yarı yarıya kapalıydı. Nefesi azıcık ıslıklıydı. Ralo bebeği sarstı, bebeğin başı yana devrildi. Ralo bebeği çalılıklara fırlattı, “Yürüyün o zaman,” diyerek hızla yanlarından geçip yamaca vurdu.

Vui bebeğe koşmak istedi ama Dos kılıcıyla bacaklarına vurarak kızı engelledi ve yamaca sürdü.

Modh bebeğin fırlatıldığı çalılığa döndüğündeyse Bela karşısına dikildi ve kılıcıyla dürterek ilerletti. Modh geri dönmeye her kalkıştığında kolundan yakaladı, tokadı bastı ve bileğinden çekerek peşinden sürükledi. Küçük Mal düşse kalka arkalarından geliyordu.

Çalılıklı alan bir yamacın ardında kaldığında Vui tiz, upuzun bir çığlığa, bir ağda girişti ve Modh ile Mal da ona katıldılar. Ağıt gittikçe yükseldi. Askerler susturana dek kızları sarsıp dövdüler ama çok geçmeden bir daha, bu sefer diğer çocuklar hatta bebeğin de katılımıyla başladı. Askerler göçerlerden yeterince uzaklaşıp uzaklaşmadıklarını ve Kent Tarlaları’na korkmalarına gerek kalmayacak ölçüde yaklaşp yaklaşmadıklarını bilmiyorlardı. Çocukları sürükleyerek, sırtlayarak, ite kaka alelacele ilerlemeye devam ettiler ve tiz ağıt, bataklıktaki sineklerin vızıltısı misali peşlerinden gitti.

Günebakan Tepeleri’nin üzerine vardıklarında karanlık çökmek üzereydi. Ne kadar güneye indiklerini unutan gençler tepeden baktıklarında Kent ile Tarlalar’ı görmeyi umuyorlardı ama sadece araziye çöken akşam alacasını, karanlık Batı’yı ve Gök Kenti’nin parıldamaya başlayan ışıklarını

görebildiler.

İyice bitkin düştüklerinden bir açıklıkta mola verdiler. Çocuklar birbirlerine sokulup derhal uykuya daldılar. Bela adamlarına ateş yakmamalarını söyledi. Açtılar ama tepenin eteğinde suyunu içebilecekleri bir dere vardı. Bela ilk nöbeti Ralo ten Bal’a verdi. İlk gece nöbette uyuyakalıp Bidh’in kaçmasına yol açan Ralo’ydu.

Bela gece karanlığında, üzerinde çocukları bağlamak için yırttığı pelerinini arayarak uyandı. Küçük bir ateş yakılmıştı ve birisi önünde bağdaş kurmuş oturuyordu. Hızla doğrulup öfkeyle, “Ralo!” diye bağırdı ama ardından oturanın Ralo değil, kılavuz Bidh olduğunu gördü.

Ralo ateşin yanında kıpırtısız yatıyordu.

Bela kılıcını çekti.

Toprak adamı sırtarak, “Yine uyuyakaldı,” dedi.

Bela, Ralo’yu tekmeledi; beriki homurdandı, iç çekti ama uyanmadı. Bela, Bidh’in öldürmüş olabileceği korkusuyla fırlayıp diğerlerini kontrol etti. Hepsinin kılıcı yanlarındaydı ve hepsi gayet rahat uyuyordu. Çocuklar da uykudaydı. Geri döndü ve üstüne basarak ateşi söndürdü.

“Çok uzaktalar,” dedi Bidh. “Ateşi göremezler. İzinizi bulamadılar.”

Bela bir süre sonra kuşkululu ve meraklı bir sesle, “Nereye gittin?” dedi. Toprak adamının neden geri geldiğini anlayamıyordu.

“Köydeki akrabalarımı görmeye.”

“Ne köyü?”

“Tepelere en yakın köy. Allulu derler benim halkıma. Tepeden dedemin çadırını görmüştüm. Tanıdıklarımı görmek istedim. Annem hâlâ hayatta ama babamla ağabeyim Gök Kenti’ne gitmişler. Halkımla konuştum ve baskına uğrayacaklarını söyledim. Çadırlarına saklanıp beklediler sizi. Gelseydiniz öldürülecektiniz. Siz de birkaçını öldürürdünüz gerçi. Tullu köyünü seçmenize sevindim.”

Bir Taç adamının bir Toprak adamına soru sorması uygundu ama sohbete veya tartışmaya girmesi uygunsuzdu. Ancak Bela öyle rahatsızlık duymuştu ki sertçe, “Ölü Toprak, Gök Kenti’ne gitmez,” demeden duramadı. “Toprak, toprağa gider.”

Bidh bir kölenin yapması gerektiği gibi yumruğu alnında, kibarca, “Öyle,” dedi. “Halkım öldüklerinde Gök Kenti’ne gideceğine aptalca inanır inanmasına ya, gitselerdi bile kesin saraylara alınmazlardı. Göğün yaban, pis yerlerinde dolanıp dururlardı kuşkusuz.” Ateşi canlandırabilir miyim gibisinden külleri dürtükledi ama iş işten geçmişti. “Ama işte, yukarı ancak gömülürlerse gidebileceklerine inanırlar. Gömülmezlerse ruhları burada kalır. O zaman muhtemelen kötü bir şeye dönüşür. Kötü bir ruha... Bir hayalete...”

“Neden geldin peşimizden?” dedi Bela.

Bidh şaşırılmış göründü, yumruğunu alnına götürdü. “Ben Lord ten Han’a aidim,” dedi. “Karnım doyuyor ve iyi bir evde yaşıyorum. Kız kardeşim ve kılavuzluğum nedeniyle Kent’te saygı

görüyorum. Allulu köyünde kalmak istemem. Çok fakirler.”

“Kaçtın ama!”

“Ailemi görmek istedim,” dedi Bidh. “Ve öldürölmelerini istemedim. Uyarmak için bağıırdım sadece. Ama bacaklarımı bağladınız. Çok üzüldüm. Bana güvenmediniz. Sadece halkım vardı aklımda, o yüzden kaçtım. Çok üzgünüm, Lordum.”

“Onları uyarsaydın bizi öldürürlerdi.”

“Evet,” dedi Bidh, “oraya gitseydiniz. Ama kılavuzluk etmeme izin verseydiniz sizi Butsu veya Tullu köyüne götüreceğ, çocukları yakalamanıza yardım edecektim. Benim halkım değil onlar. Ben Allulu doğdum ve bir Kent adamıyım. Kız kardeşimin çocuğı bir tanrı. Güvenilecek adamım ben.”

Bela ten Belen kafasını çevirdi ve konuşmadı.

Çocuklardan birinin gözlerinde yıldızların parıltısını gördü; kız kardeşi için peşlerinden bataklık ateşiyle gelen kız, Modh, kafasını kaldırmıştı ve dinliyordu.

“O kız,” dedi Bidh, “o da tanrılar doğuracak.”

II

Artık Vui ve Modh adlarını taşıyan Chergo'nun kızıyla Ölü Ayu'nun kızı adamlar uyanmadan hemen önce sabah alacasında fısıltıyla konuşuyorlardı.

“Öldü mü dersin?” dedi Vui.

“Ağlamasını duydum. Bütün gece.”

Kalkmadan kulak kabarttılar.

“Ona ad verdi şu,” diye çok alçak sesle fısıldadı Vui. “Yani izleyebilir bizi.”

“İzleyecek.”

Küçük kız kardeş Mal uyanmış, dinliyordu. Modh kardeşine sarıldı, “Uyu sen,” dedi.

Az ilerilerinde birden Bidh kafasını kaşıyarak uyandı. Kızlar şaşkın gözlerle baktılar adama.

Bidh, Allulu aksanıyla dilerlini kullanarak, “Tullu kızları,” dedi, “Toprak halksınız artık.”

Kızlar konuşmadan bakıyorlardı.

“Yerdeki cennette yaşayacaksınız,” dedi Bidh. “Bol yiyecek... Kocaman, zengin evler... Evlerinizi sırtınızda oradan oraya taşımanız gerekmeyecek. Göreceksiniz. Bakire misiniz?”

Kızlar bir süre duraksadıktan sonra başlarıyla evetlediler.

“Kalabildiğiniz kadar kalın!” dedi Bidh. “O zaman tanrılarla evlenebilirsiniz. Kocaman, zengin kocalarla! Tanrıdır o adamlar. Ama sadece Toprak kadınlarıyla evlenebiliyorlar. Yani minik çiçeklerinize sahip çıkar, Toprak oğlanlarıyla benim gibi adamlardan sakınırsanız bir tanrının karısı olup altın çadırda yaşayabilirsiniz.” Kızların şaşkın bakışlarına sırtarak kalktı ve gidip sönük ateşin küllerine işedi.

Askerler uyanırken Bidh kızların büyüklerini yanına alıp çalılardan böğürtlen toplamaya götürdü. Biraz yemelerine izin verdi ama toplananların çoğunu şapkasına doldurttu. Böğürtlen dolu şapkasını, yumruğu alnında öne eğilerek askerlere sundu. “Bakın,” dedi kızlara, “böyle yapmanız gerekiyor. Taç insanları bebek gibidir; anneleri olmalısınız.”

Modh'un kardeşi ve diğer küçükler açlıktan sessizce ağlıyorlardı. Modh ile Vui çocukları dereye götürdüler. Modh, “İçebildiğince iç Mal,” dedi kız kardeşine. “Doldur karnını. Fayda edecektir.” Ardından Vui'ye dönüp, “Bebek-adamlar,” diyerek yere tükürdü. “Çocukların yiyeceğini alan erkekler!”

“Allululu'nun dediğini yap sen,” dedi Vui.

Askerler artık çocuklarla uğraşmıyorlardı; kontrollerini Bidh'e bırakmışlardı. Yanlarında dillerini konuşan bir adamın bulunması biraz rahatlatıcıydı. Epey kuvvetli olduğundan kimi zaman ufaklarını ikişer taşıyacak denli kibardı Bidh. Vui ile Modh'a gittikleri yere dair öyküler anlattı. Vui çok geçmeden Bidh'e amca demeye başladı. Modh, Mal'ı taşımasına izin vermedi ve Bidh'e herhangi bir adla hitap etmedi.

On bir yaşındaydı Modh. Altı yaşındayken annesi doğum sırasında ölmüştü ve o zamandan beri kız kardeşine bakıyordu.

Altın adamın kız kardeşini aldığını görünce ufaklığı kaybetmemek dışında hiçbir şeyi düşünmeden peşlerine düşmüştü. Kız kardeşini kaybederse dünyada tanıdığı herkesin ölmüş olacağını düşünmüştü. Kız kardeşi hayattaydı ve kendisi hayattaydı. Yeterliydi bu kadarı. Yüreği ısındı. Kız kardeşini bir kez daha kucaklayabilmesi yeterliydi.

Ama sonra zalim adam Sio'nun kızına ad vererek fırlatıp atmıştı ve altın adam gidip bebeği almasını engellemişti. Arkaya bakıp bebeğin yattığı yeri görmeye, daha sonra hatırlayabilmek için çevreyi incelemeye çabalamıştı ama altın adam öyle fena vurmuştu ki serseme dönmüştü ve sonra tepe yukarı öyle hızla sürüklemişti ki nefesi göğsünü yakmış, gözlerine bulutlar dolmuştu. Sio'nun kızı yitikti artık. Çalılıklarda ölüp gidecekti. Tilkilerle yaban köpekleri etlerini yiyecek, kemiklerini kıracaklardı. İçinde feci bir boşluk, içine her şeyin yuvarlanacağı bir korku ve öfke kuyusu doğmuştu. Asla geri dönüp bebeği bulamayacak, gömemeyecekti. Adlandırılmamış çocukların, gömülmeseler bile ruhları olmazdı ama zalim adam Sio'nun kızına ad vermişti. Parmağıyla gösterip Groda demişti. Peşlerinden gelecekti Groda. Modh tiz ağlamayı gece duymuştu; boşluktan geliyordu. Ne doldurabilirdi o boşluğu? Ne yetebilirdi doldurmaya?

III

Bela ten Belen ve adamları, başka adamlarla savaşmadıklarından Kent'e zaferle dönmediler dönmesine ama içeri başarısız bir yağma sonrasıymış gibi arka yollardan da girmediler. Adam yitirmemişler ve yanlarında, hepsi dişi altı köle getirmişlerdi. Tek eli boş dönen Ralo ten Bal'dı; elindeki yitirdiği ve nöbette uyukladığı için diğerlerinin alaylarına maruz kalıyordu. Bela ten Belen'se tek oltayla iki balık yakalama şansıya dalga geçiyor, bataklık ateşiyle gelen kızın sırf kardeşinden ayrılmamak için kendi isteğiyle peşlerinden gelmesini anlatıyordu.

Yağmasını düşündükçe aslında sahiden şanslı olduğunu ve başarılarının Bidh'ten kaynaklandığını kavradı. Allulu halkına daha köye erişmeden yakalanmaları ve öldürülmeleri işten bile değildi. Hayatlarını kurtarmıştı köle. Bela'ya doğal görünen ve beklenmesi normal sadakatine ihanet etmemişti. Bidh ile kız kardeşinin birbirlerini çok sevdiğinin ama Bidh'in Hanlara ve Nata'nın Belenlere aidiyeti yüzünden ender görüşebildiklerinin farkındaydı. Fırsatı bulduğunda kendi evinden iki köleye karşılık Bidh'i almış ve elindeki kölelerin başına geçirmişti.

Bela köle avına evde annesi, kız kardeşi ve ağabeyinin yanında evlenene kadar arzusuna göre eğitip şekillendirebileceği bir kız yetiştirmek istediği için çıkmıştı.

Taç adamlarının bazıları topraktan, kendi hanelerindeki köle evlerinden veya Kent kışlalarından Toprak eş almakla, çocuk yapmakla, eşlerini hananda tutmakla ve ötesinde hiç ilgilenmemekle yetinirdi. Diğerleriye daha müşkülpesentti. Bela'nın annesi Hehum bir Taç hananında doğmuş ve bir Taç eşi olmak üzere yetiştirilmişti. Dört yaşında yakalanan Nata önce köle kışlalarında yaşamış ama Köklerden bir tüccar birkaç yıl içinde kızın güzelliğini öne sürerek beş köle karşılığında satın almış ve eş olarak satılacak yaşa gelene kadar tecavüze uğramasın ya da başka bir erkekle ilişki kurmasın diye hananında korumuştur. On beşine geldiğinde Belen ailesi en iyi tarlalarının hasadı ve Bakır Sokağı'ndaki binanın kullanımı karşılığında kızı satın almıştı. Nata, Belen hanesinde kayınvalidesi gibi onurlu muamele görmüştü.

Hananlarda ve kışlalarda eş alabileceği bir kız bulamayan Bela gidip yabanını yakalamaya karar vermişti. Çifte başarıyla geri dönmüştü.

Başta Mal'ı alıp Modh'u kışlalara yollamayı düşündü. Ama tombik minik bedeni ve uzun kirpikli kocaman gözleriyle gayet tatlılığına karşın Mal henüz beş yaşındaydı. Kimilerinin aksine bir bebekle seks yapmak istemiyordu. Modh on bir yaşındaydı; o da henüz çocuktu ama çocukluğunun bitişi daha yakındı. Her daim güzel sayılmazdı ama her daim capcanlıydı. Kardeşinin peşinden gelmedeki cesareti Bela'yı etkilemişti. İkisini birden Belen evine getirdi ve annesinden, kız kardeşinden ve yengesinden iki kız kardeşin gereğince yetiştirilmelerini istedi.

Gözlerine tümüyle başka bir dünyaya ait görünen Nata Belenda ile Bela ve Alo'nun kız kardeşi Tudju Belen'in ve üçünün annesi Hehum Belenda'nın kendi dillerinin sözcükleriyle konuşmaları kızlara pek garip geldi. Kadınların üçü de uzun boylu, tertemiz ve yumuşak tenliydi. Upuzun, parıltılı saçları, yumuşacık elleri vardı. Bahar çiçeklerini, günbatımı bulutlarını andıran incecik ipek giysiler giyorlardı. Birer tanrıçaydı bu kadınlar. Ama Nata Belenda gülümsedi ve kibar davrandı; çocuklarla, pek hatırlayamamasına karşın kendi dillerinde konuşmaya çabaladı. Büyükanne Hehum Belenda ciddi ve sert görünüşlüydü ama çok geçmeden Mal'ı kucağına alıp Nata'nın bebek oğluyla oynattı. Evin kızı Tudju iki kardeşle en çok ilgilenenleriydi. Yaşça Modh'tan çok büyük değildi ama

boyca bir baş uzundu. Modh, Tudju'nun ay ışığını üstüne giydiğini sandı. Giysileri sadece Taç kadınlarının giyebileceği gümüş kumaşındandı. Belinden kalçasına kadar saran ve üstüne muazzam işlemeli gümüş bir kın takılı, ağır bir gümüş kemeri vardı. Kın boştu ama içinden bir kılıç çeker gibi yaptı, hayali kılıçla hamlelere girişti ve hâlâ kılıcı görmeye çabalayan Mal'a güldü. Kızlara bugün kendisine dokunmamasını söyledi; bugün kutsaldı kendisi. Kızlar anladılar.

Belen ailesinin evinde bu kadınlarla birlikte yaşarken pek çok şeyi kavramaya başladılar. Bunlardan biri Kent'in diliydi. Kent'in dili kendi dillerinden başlangıçta geldiği kadar farklı değildi ve birkaç hafta içinde söküp çat-pat kullanmaya başladılar.

Üç ay kadar sonra Büyük Tapınak'ta ilk törenlerine, Tudju'nun yaş eşiği törenine katıldılar. Büyük Tapınak'a kabileyle gittiler. Aylardır duvar ve tavan görmekten bıkan Modh için açık havaya çıkmak harikaydı. Toprak kadınları sıfatıyla sarı perdenin ardında oturmak zorundaydılar ama Tudju'nun sunağın arkasına dizili kılıçlar arasından kendi kılıcını seçişini görebildiler. Tudju hayatı boyunca evden her çıkışında bu kılıcı takacaktı. Sadece Taç doğumlu kadınlar kılıç taşıyabilirdi. Askerlik yaptıkları dönemdeki Taç erkekleri dışında Kent'te kimse silah taşıyamazdı. Modh ve Mal artık bunu biliyorlardı. Pek çok şey öğrenmişlerdi ve daha çok fazlasını, Kent kadını olmak için bilinmesi gereken her şeyi öğrenmeleri gerektiğini biliyorlardı.

Mal için daha kolaydı. Kent tarzı ve kurallarını normal yaşantı bellemesine yetecek kadar küçüktü. Oysa Modh Tullu halkının kural ve tarzlarını unutmak zorundaydı. Ama dildeki gibi, aslında daha pek çok şey ilk görüldüğünden daha tanıdıktı. Modh, bir Tullu erkeğinin köy reisi seçildiğinde, hâlihazırda evli olsa bile bir köle kadınla evlenmesi gerektiğini biliyordu. Buradaysa Taç erkeklerinin hepsi reisti. Ve hepsi Toprak kadınlarıyla, kölelerle evlenmek zorundaydı. Kural, aynı kuraldı. Sadece Kent'teki diğer her şey gibi daha büyütülmüş ve karmaşılaştırılmıştı.

Köyde iki tür insan yaşardı: Tullular ve köleler. Kent'teyse üç tür vardı ve hiç kimse türünü değiştiremiyor, kendi türüyle evlenemiyordu. Taçlar toprak ve köle sahibiydiler. Hepsi reis, rahip ve dünyada yaşayan tanrıları. Toprak insanları köleydi. Bir Toprak kadını bir Taç erkeğiyle evlendiğinde Nata ve Hehum gibi bir Taç insanına yakın muamele görse bile daima Toprak insanı kalıyordu. Bir de diğerleri vardı: Kökler.

Modh Kökleri pek tanıımıyordu. Köylerinde bu insanlar gibisi yoktu. Kökleri Nata'ya sordu ve evdeki inzivasından gözlemleyebildiği kadarını gözlemledi. Kök insanları zengindi. Ekimi, hasadı, ambarları ve ticareti kontrol ediyorlardı. Kök kadınları inşaat yapıyorlardı ve Taç insanların giydiği güzelim giysilerin hepsi Kök kadınlarının ellerinden çıkıyordu.

Taç erkekleri Toprak kadınlarıyla evlenmek zorundaydı ama Taç kadınları, evlenirlerse Kök erkekleriyle evlenmeye mecburdular. Tudju kılıcını edindiğinde epey taliplisi de çıkmıştı. Ellerinde tatlı paketleriyle gelen Kök erkekleri hanan perdesinin ardında dikilip kibar sözler sarf etmiş, ardından yıllar önce bir baskında can veren babalarının ardından Belen evinin lordluğuna yükselmiş Bela ve Alo'yla konuşmaya gitmişlerdi.

Kök kadınlarıysa Toprak erkekleriyle evlenmek zorundaydı. Kök kadınlarından birisi Bidh'i satın alıp evlenmek istiyordu. Alo ve Bela, Bidh'e isterse kendisini satabileceklerini, istemezse yanlarında kalabileceğini söylemişlerdi. Bidh henüz kararını vermemişti.

Kök insanların köleleri ve ürünleri vardı ama arazi ve evleri yoktu. Taşınmazların tümü Taç

insanlarına aitti. “Yani,” dedi Modh, “Taçlar yaptıklarına ve kölelerinin tarlalarda yetiştirdiklerine karşılık Köklerin Kent’te şu veya bu evde oturmalarına izin veriyorlar, öyle mi?”

Her daim nazik, asla paylamayan Nata, “Çalışmalarının ödülü olarak,” diye düzeltti. “Gök Baba, Kent’i kendi oğulları Taçlar için yarattı. Onlar da sıkı çalışanları Kent’te oturmalarına izin vererek ödüllendiriyorlar. Taçlar sahiplerimiz sıfatıyla ve Kökler de çalışmamızın ve itaatimizin ödülü olarak yaşamamıza, yememize ve barınakta kalmamıza izin veriyorlar.”

Modh, “Ama—” demedi.

Sistemin takasa dayandığını ve takasın adil olmadığını anlamıştı. Dışarıdan bakabilecek kadar uzağından gelmişti çünkü. Ve karşılıklılıktan azade her köle, sistemi boyanmamış gözle görebilirdi. Ama Modh “Ama” demesini sağlayacak bir başka sistem, bir başka sistem olasılığı bilmiyordu. Nata’nın da böyle bir alternatiften, içinde adalete yer bulunan, “Ama” sözcüğünün söylenip anlam taşıyabileceği erişilemez ama mümkün yerden haberdar değildi.

Yaban kızlara Kent’te nasıl yaşanacağını öğretme işini Nata üstlendi ve görevini içtenlikle yaptı. Kuralları öğretti. Neye inanıldığını öğretti. Kurallar adalet içermediğinden adaleti öğretmedi. İnanılana şahsen inanmasa bile inananlarla nasıl yaşanabileceğini gösterdi. Modh pek inatçıydı ve Nata kolaylıkla hakları olduğunu düşünmesini sağlayabilir, isyana teşvik edebilir ve ardından kırbaçlanmasını veya sakat bırakılmasını ya da tarlalara yollanıp ölümüne çalıştırılmasını seyredebilirdi. Başka köle kadınlar böyle yapardı. Ama hayatının çoğunda iyi muamele görmüş Nata başkalarına da iyi davranan bir kadındı. Yüreği sıcacıktı ve kızları yürekten karşıladı. Bebek oğlu bir Taç’tı; tanrıciğinden gurur duyuyordu ama yaban kızları da sevdi. Bidh ile Modh’un göçer dilinde konuşmalarını dinlemek hoşuna gidiyordu. Mal dili çoktan unutmuştu.

Mal kısa sürede tombulluğunu yitirerek büyüyüp Modh kadar inceldi. Birkaç yıl sonrasındaysa kızlar Bela ten Belen’in yağmasında ele geçirilen zorlu yaban kedilerinden çok farklıydılar. İnce, hoş görünüşlüydüler. İyi yiyorlardı ve yaşamları yumuşacıktı. Kendilerini ele geçirenlerin Kent’e dönüşlerindeki hıza ayak uydurmaları mümkün değildi artık. Dans dışında pek bedensel faaliyetleri ve yapacakları hiçbir işleri yoktu. Belenler gibi muhafazakâr Taç aileleri köle eşlerinin kendilerinden aşağı işleri ve Taçlar için aşağı sayılan işleri yapmalarına izin vermezlerdi.

Büyükanne avluda oynamasına izin vermese, Tudju kılıç-dansını ve eskrimi öğretmese Modh sıkıntıdan ölürdü. Tudju kılıcını ve yaşlı bir rahibeyle her gün çalıştığı kılıç kullanma sanatını seviyordu. Modh’a kör bir bronz çalışma kılıcı verdi ve alıştırma yapacak bir ortak yaratabilmek adına öğrendiği her şeyi öğretti. Kılıcı son derece keskindi ama iyice ustalaştığından Modh’u bir defa bile incitmedi.

Tudju hananın sarı perdesi ardına dikilip güzel sözler mırıldanan taliplilerinden herhangi birini kabul etmemişti henüz. Gitmelerinden sonra Kök adamlarını acımadan taklit etmiş, bütün hanan kahkahadan kırılmıştı. Her birinin, haşlanmış pazı gibi kokanın, kedi pisliği gibi kokanın, ihtiyar adamların ayakları gibi kokanın kokusunu ayrı aldığını söylemişti. Modh’a gizlice laf arasında evlenmeyi değil, rahibe ve yargıç-danışman olmak istediğini çıtlatmıştı. Ama bu isteğinden ağabeylerine bahsetmemişti. Bela ile Alo, Tudju’nun evliliğinde erzak ya da giysi konularında kâr bekliyorlardı; Taçların yaşaması gerektiği üzere müsrif yaşıyorlardı. Belen ailesinin kilerleri ve sandıkları çok uzun süredir değiş tokuşlarla doluyordu. Sadece Nata en iyi mülklerinin yirmi yıllık kirasına patlamıştı.

Modh Belen köleleri arasından birçok arkadaş edindi; Nata, Tudju ve yaşlı Hehum'a bayılıyordu ama hiç kimseyi Mal'ı sevdiği gibi sevmiyordu. Eski yaşamından geriye sadece Mal kalmıştı ve kardeşi, uğruna kaybettiği her şeydi. Belki en baştan beri sahip olduğu tek şeydi. Kız kardeşiydi. Çocuğuydu. Bedeliydi. Mal, Modh'un ruhuydu.

Artık halkının çoğunun öldürülmediğini, babası ve diğerlerinin kuşkusuz ovalar, tepeler ve sulak arazilerde yıllık turlarını yaptıklarını biliyordu. Ama kaçıp insanlarını bulmayı hiç cidden düşünmedi. Mal alınmıştı; o da Mal'ı takip etmişti. Geri dönüş yoktu. Ve Bidh'in dediği gibi burada yaşam kocaman, zengindi.

Gırtlakları kesilmiş dede ve neneleri ya da Dua'nın kafası kesilen kızını düşünmedi. Hepsini görmekle birlikte hiçbirini görmemişti: tek gördüğü kız kardeşiydi. Ölenleri babası ve diğerleri gömer, şarkılarını söylerlerdi. Ölenler artık burada değildi: göğün karanlık ve aydınlık yollarındaydılar; yukarıdaki parıltılı çadır çemberlerinin ortasında dans ediyorlardı.

Baskına önderlik ettiği, Dua'nın kızını öldürdüğü, Mal'ı, kendisini ve diğerlerini çaldığı için Bela ten Belen'den nefret etmedi. Erkeğin kentlisi de göçebesi de yapardı bunları. Yağmalar, can alır, yiyecek çalar, köle toplarlardı. Böyleydi erkekler. Erkeklerden bu yüzden nefret etmek, erkekleri bu yüzden sevmek kadar aptalcaydı.

Ama olmaması gereken ama olan ve hiç durmadan olmaya devam eden bir şey, küçük bir şey, hatırladığında diğer her şeyi, yaşamın tüm zenginliğini ve kocamanlığını alıp çürük bir fındık tanesine, ezilmiş bir sineğin duvarda bıraktığı sapsarı lekeceğe küçültüveren bir hiçbir şey vardı.

Mal ile birlikte kavradıklarında geceydi; ipek çarşafı yataklarında, sıcacık, yüksek duvarlı evin güvenliğindeydiler. Mal'ın soluğunda, kollarına yayılan ürpertideydi. Duyuyor musun?

Birbirlerine sarılıp kulak kabartmış, dinlemişlerdi.

Ertesi sabah Mal şiş gözlü, bitkin kalkmıştı. Modh konuşmaya veya oynamaya kalktığında ağlamaya başlamıştı. Bunun üzerine kardeşini kucaklamış onla birlikte ağlamaya, biteviye, faydasız, kupkuru ağlamaya koyulmuştu. Yapabilecekleri hiçbir şey yoktu. Bebek, başka kimi izleyeceğini bilemediğinden peşlerinden gelmişti.

Evde kimseye bahsetmediler. Konunun bu kadınlarla ilgisi yoktu. Kendilerine aitti bu şey. Bu şey, kendi hayaletleriydi.

Modh kimi gece yatakta doğruluyor, yüksek sesle fısıldıyordu: "Sus Groda! Sus, uslu dur!" Ardından bir süre sessizlik çöküyor ama çok geçmeden incecik ağlama sesi tekrar başlıyordu.

Kent'e geldiklerinden beri Vui'yi görmemişti. Vui, Han ailesine aitti ama Modh ile Mal'ın gördüğü muameleyi görmemişti. Dos ten Han, bir Kök kadın-simsarından aldığı tatlı bir kıza karşılık köleler vermişti ve Vui takasa dâhil edilmişti. Hâlâ hayattaysa bile Modh'un ulaşabileceği veya haberini alabileceği bir yerde değildi. Bir defasında gördüğü gibi tepelerden bakıldığında Kent, batıya uzanıp ufukta yiten tarlalar, çayırlar ve ormanlar arasında öyle kocaman görünmüyordu ama içinde yaşayınca ovalar kadar sonsuz geliyordu insana. İçinde kaybolunabilirdi. Vui kaybolmuştu.

Modh, Kent ölçütlerine göre kadınlığa geç, on dört yaşında erişti. Evin dua odasındaki töreni Hehum ile Tudju idare ettiler. Gün boyu ayinler yapıldı, şarkılar söylendi. Yeni giysiler verildi

Modh'a. Tören bittiğinde Bidh hananın sarı perdesinin önüne geldi, seslendi ve Modh'a kaba dikişli, geyik dersinden ufak bir kese verdi.

Modh keseye şaşkın baktı. Bidh, "Biliyorsun," dedi, "köyde kıza amcası delu verir." Dönüp gidecekken Modh elini yakaladı, âdeti yarım yamalak hatırlayarak ve armağanını hazırlamak için hayatını tehlikeye attığını bilerek teşekkür etti, dokundu. Toprak insanların dikiş dikmesi yasaktı. Dikiş, Köklerin ayrıcalığıydı. İğne-iplikle yakalanan kölenin eli kesilebilirdi. Bidh, kız kardeşi Nata gibi iyi yürekliydi. Mal ile Modh yıllardır amca diyorlardı ona.

Alo ten Belen'in Nata'dan, Belen Evi için askerlik ve rahiplik yapacak üç oğlu olmuştu. Alo çoğu gece oğlanlarla oynamaya ve Nata'yı odalarına götürmeye geliyordu ama Bela'yı hananda nadiren görebiliyorlardı. Arkadaşı Dos ten Han, Bela'ya güzel, cilveli, deneyimli ve Bela'yı uzun zaman hoşnut tutacak bir cariye vermişti. Bela göçer kız kardeşleri çoktan unutmuş, eğitimlerine dair planlarına ilgisini yitirmişti. Günleri huzur ve neşe içinde geçiyordu kızların. Yıllar geçtikçe geceleri de daha huzurlulaştı. Ağlamalar Modh'a artık nadiren ve düşlerinde geliyordu ki düşlerden uyanılabilirdi.

Ama bu tür düşlerden hey uyanışında Mal'ı karanlıkta gözleri fal taşı misali açık buluyordu. Konuşmuyor, sadece tekrar uykuya dalana dek birbirilerine sımsıkı sarılıyorlardı.

Derken her şey değişiverdi.

Bela ve Alo, Tudju'yu çağırtmışlardı. Tudju gün boyu ortalıkta görünmedi. Hanana öfkeli ve soğuk bir ifadeyle döndü; parmakları gümüş kılıcının kabzasında dolanıyordu. Annesi kucaklamaya kalktığında yaklaşmamasını belirten bir hareket yaptı. Hananda birlikte geçen onca yıldan sonra Tudju'nun bir Taç kadını, aralarındaki tek Taç kadını olduğunu, sarı perdenin evin kutsal yerlerinden onu değil, diğerlerini ayırdığını, bizzat kendisinin kutsal bir varlık olduğunu unutuvermişlerdi. Ama artık doğuştan gelen hakkına dönmek durumundaydı.

"İpek Sokağı'ndaki dükkânıyla tezgâhlarını alabilmemiz için şişko bir Kök ile evlenmemi istiyorlar," dedi. "Evlenmeyeceğim. Gidip Büyük tapınak'ta yaşayacağım." Hepsine, annesine, görümcesine, Mal'a, Modh'a ve diğer köle kadınlara baktı. "Bana orada verilen her şeyi buraya yollatacağım," dedi. "Ama Bela'ya, şimdi arzuladığı o kadın için bir parmak eninde arazi vermeye kalkışırsa Tapınak'tan eve hiçbir şey yollamayacağımı söyledim. Kadını beslemek istiyorsa gidip yine köle avlasın. Tabii sizi de." Bakışlarını Mal ile Modh'a çevirdi. "Gözünüzü ayırmayın üstünden," dedi. "Evlenme zamanı geldi."

Bela cariyesiyle kadından olan Toprak oğlunu kısa süre önce kârlı bir arazi karşılığında takas etmiş, eder etmez neredeyse aldığının hepsini, tutulduğu başka bir kadına karşılık teklif edivermişti. Bir Toprak kadının evlenebilmesi bekâret şartı içerdiğinden ve kadın daha önce birçok erkekle olduğundan evlilik söz konusu değildi. Alo ile Tudju, rızalarını vermeden gerçekleştiremeyecek bu takası engellemişlerdi. Tudju'nun dediği gibi zaman, Bela'nın kutsal görevini, bir Toprak kadınıyla evlenip Gök çocukları yapma görevini düşünme zamanıydı.

Tudju böylece hananı ve evi terk ederek Büyük Tapınak hizmetine girdi ve sadece ara sıra resmi ziyaretlere gelmeye başladı. Akşamlarda yerini Bela aldı. Asık suratlı ve huzursuzdu; Alo'nun peşinden tasmalı köpek misali geliyor, oturup ufaklıkların koşuşturmalarını, kölelerin oyun ve danslarını seyrediyordu.

Uzun boyluydu; yakışıklı, kıvrak ve kaslıydı. Baskının dehşeti ve kıyım sırasında ilk görüşünden beri Modh'un gözünde altın adamdı. O zamandan bugüne Kent'te pek çok altın adam görmüştü ama Bela gördüklerinin ilki, modeliydi.

Bela'ya karşı, bir kölenin efendisine karşı temkinliliği dışında korkusu yoktu. Bela elbette şımarıktı ama kaprisli ya da gaddar değildi; ters günlerinde bile hırsını kölelerinden çıkarmazdı. Ancak Mal, Bela'dan feci ürküyordu. Modh, aptallık ettiğini söyledi. Bela neredeyse Alo kadar iyi huyluydu ve Mal, Alo'ya tümünden güvenirdi. Kafa salladı Mal. Ablasıyla hiç tartışmaz, anlaşılamadıkları en ufak konuda bile üzülmüştü ama Bela'dan ürkmemeyi denemeyecekti bile.

On üçündeydi Mal. Töreni yapıldı (Bidh ona da kaba dikişli bir "ruhkesesi" verdi). Aynı günün akşamı yeni giysilerini kuşandı. Toprak insanları Taçlarla birlikte yaşarken bile dikişli giysi giyemez, sadece upuzun kumaşlarla örtünürlerdi. Ama biçilmemiş malzemeyi güzelce üste oturtmanın pek çok yolu vardı ve örümcek ipeği kıvrılamamakla birlikte saçaklanabilir ve püskülleşebilirdi. Mal'ın giysisi boyasız ipektendi ve üst örtüsü saydamlık derecesinde inceydi.

Giysileriyle içeri girince Bela kafasını kaldırıp baktı ve baktı ve bakmaya devam etti.

Modh hiç düşünmeden ve planlamadan birden kalktı ve "Lordlarım! Efendilerim! Kardeşimin kutlaması için dans edebilir miyim?" dedi. Rızalarını beklemeden dansçılar için tablet-davulu çalan Lui'yle konuştu ve koşarak odasına, Tudju'nun verdiği bronz kılıcı ve kendi töreninde verilen alev rengi örtüsünü almaya koştu. Ardında örtüsünü sürükleyerek geri döndü. Lui çaldı, Modh dans etti. O güne dek hiç iyi dans etmemişti. Şimdi yaptığı gibi, kılıç dansının tüm resmi coşkusuyla ama aynı zamanda bir yabanilikle, kılıcı tutuşundaki tehdit imasıyla, Lui'nin davulunu gittikçe hızlandırıp alevlendiren cinsel ritimlerle ateşlenip parıldayarak ve incecik örtüsünü izleyicilerin yüzlerine savurarak hiç dans etmemişti. Bela dansı kımıldamadan, sabit bakışlarla izledi ve yüzüne savrulan tül karşısında zerre geri çekilmedi.

Bitirdiğindeyse, "Böyle dans etmeyi ne zaman öğrendin?" diye sordu.

"Gözlerinin önünde," dedi Modh.

Bela, biraz huzursuzca güldü. Etrafına bakınarak, "Biraz da Mal dans etsin," dedi.

"Dans edemeyecek kadar yoruldu," dedi Modh. "Ayinler uzundu. Kolay yorulur kardeşim. Ama ben yine dans ederim."

Bela elinin tersiyle dansına devam etmesini işaret etti. Başıyla işaret ettiği Lui sırtıttı ve mimei adı verilen yavaş dansın duraksamalı, imalı ritmine başladı. Modh, Lui'nin davulu yanında taşıdığı minik ayak bileği çanlarını taktı, örtüsüyle canlı bilekleri ve çıplak ayakları haricinde kalan her yerini örttü. Dans başladı, ayakları hafifçe ve düzenli harekete, bedeni salınmaya, ritim ve hareketleri yavaşça şiddetlenmeye başladı.

Modh uçuşan ipeğin ardından görebiliyordu. Bela'nın tuniğindeki kaskatı dikilişi görebiliyordu. Bela'nın bağrında gümbürdeyen kalbini görebiliyordu.

O gecenin ardından Bela öyle musallat oldu ki Modh'un derdi genç erkeğin dikkatini çekmekten yalnız kalıp tecavüz etmesini engelleme çabasına dönüştü. Hehum ile diğer kadınlar, Bela ile evlenmesini istediklerinden Modh'un yalnız kalmasına hiç izin vermediler. Hepsi Modh'tan

hoşlanıyordu. Ayrıca Modh'la evlilik Belen hanesine hiçbir maliyet getirmeyecekti. Bela birkaç ay sonunda Modh'la evlilik niyetini duyurdu. Alo memnuniyetle rızasını verdi ve Tudju, evlenme ayinlerini idare etmek için Tapınak'tan geldi.

Düğüne Bela'nın bütün arkadaşları geldi. Sarı perde dans salonundan kaldırılarak kadınların yattıkları odaların girişine asıldı.

Modh baskına katılan diğer erkekleri yedi sene sonra ilk defa görüyordu. İri yarı hatırladığı adam Dos ten Han, gaddar bellediğiye Ralo ten Bal'dı. Görmekten rahatsızlık duyduğu için Ralo'dan uzak durdu. Baskına katılan erkeklerin en genciye Ralo; diğerlerinden daha fazla değişmesine karşın hareketleri hâlâ çocukça ve huysuzdu. Bolca içti ve köle kızlarla dans etti.

Mal her zamanki gibi hatta her zamankinden daha fazla geride kaldı. Sarı perdenin yokluğundan ürkmüştü ve baskına gelmiş erkekleri gördüğünde dehşete kapılmıştı. Hehum'a yakın durmaya çabaladı. Ama yaşlı hanım kızı yumuşak hareketlerle alaya aldı ve Taç erkekleri görebilsin, kendisini gösterebilsin diye öne itti. Artık evlenilebilecek yaştaydı ve Taç erkekleri sırf kullanmak yerine ödeme karşılığında evlenmek isteyebilirlerdi. Çok güzel bir kızdı ve Belen evine bir parça servet getirebilirdi.

Modh kardeşinin haline acımakla birlikte sarhoş erkekler arasında dahi güvenliğinden endişelenmedi. Hehum ile Alo kızın gelinlik kıymeti anlamına gelen bekâretini kimsenin almasına izin vermezdi.

Bela, dans haricinde Modh'un yanından ayrılmadı. Modh iki defa kılıç, ardından da bir mimei dansı yaptı. Adamlar Modh'u, Bela'nın gergin ve muzaffer bakışları altında nefeslerini tutarak izlediler. Tüllü dans bitmeden, belki bu alevli kadının efendisi olduğunu göstermek, belki artık kendini tutamadığı için, "Yeter!" diye bağırdı. Davulun birkaç ölçü daha devam etmesine karşın Modh derhal durdu.

"Gel," dedi Bela. Modh tüller arasından elini uzattı, beriki tuttu ve Modh'u büyük salondan geçirerek dairelerine götürdü. Arkalarından kahkahalar yükseldi ve yeni bir dans başladı.

İyi bir evlilikti yaptıkları. Birbirlerine uyuyorlardı. Modh, Bela'nın her türlü buyruğuna derhal ve herhangi bir direniş göstermeden uyacak bilgelikteydi ama kocasına, diğer pek çok kadının yaptığını yapıp dileklerini öngörerek buyruklarının önüne geçmedi, bebek muamelesi yapmadı. Bela, Modh'un boyun eğmezliğindeki itaatkârlık ve asla kölelik etmeme tavrını sezdi. Bedenleri ne yaparsa yapsın ruhu sanki Bela'ya aldırımıyordu. Modh'u cinsel tatminin doruğuna çıkarabilir veya isterse ona işkence bile edebilirdi ama ne yaparsa yapsın Modh'u değiştiremeyecek, Modh'a dokunamayacaktı. Bir yaban kedisi ya da tilki gibiydi Modh; ehlileştirilemezdi.

Bu aşılamazlık, bu mesafe Bela'yı eşine iyice yakınlaşmaya, engelleri yıkma çabasına yöneltti. Küçük hırçını, tilkisi büyülüyordu Bela'yı. Zamanla arkadaşlık da gelişti aralarında. Yaşantıları sıkıcıydı ve birbirlerinin arkadaşlığından memnuniyet duymaya başladılar.

Bela gündüzleri elbette çıkıp gidiyor, top sahasında arkadaşlarıyla oynuyor, tapınaklarda rahiplik görevlerini icra ediyordu. Büyük Tapınak'a gidişleri peyderpey sıklaştı. Tudju, Bela'nın Konsey'e katılmasını istiyordu. Kendisi ne istediğini bildiğinden ve ağabeyi pek bilmediğinden Bela üzerindeki etkisi büyüktü. Bela hayatı boyunca bilmemişti ne istediğini. Bir Taç erkeğinin isteyebileceği fazla

bir şey yoktu. Günebakan Tepeleri'ndeki baskına önderlik edene kadar kendisini hep asker hayal etmişti. Köle yakalayıp sağ salım geri dönme başarılarına rağmen acemiliğinin kanıtı kıyım ve gizlenmeyi, korku, tiksinti, şaşkınlık, bitkinlik ve utançla yüklü gün ve geceleri hatırlamaya dayanamıyordu. Özü, top sahasında oynamaktan, ayin yönetmekten, içmekten ve dans etmekten başka yapacak şeyi yoktu. Ve bir de Modh vardı artık. Ve doğacak oğulları. Ve belki, eğer Tudju desteklerse, danışman olabilirdi. Yeterliydi bu kadarı.

Modh kız kardeşi yerine altın adamın yanında yatmaya alışmakta zorlanmıştı. Geceleri uyanıverdiğinde yatağın ağırlığı, kokular ve diğer her şey garip, yanlış geliyordu. Böyle anlarda Bela'yı değil, Mal'ı istiyordu yanında. Ama gündüzleri hanana gidiyor, eskisi gibi Mal ve diğerleriyle birlikte oluyordu. Akşamları Bela geliyor ve her şey yoluna giriyordu.

Ralo ten Bal haricinde.

Ralo düğün gecesi Hehum'un yanına sinen, inen yağmuru andıran mavi örtülü Mal'ı fark etmişti. Geliyor, kızcağızı konuşturmaya veya dans ettirmeye uğraşıyordu. Mal çekiliyor, ürküyor, titriyordu. Konuşmuyor, kafasını kaldırıp bakmıyordu. Sonunda parmağıyla çenesini itip kafasını kaldırmaya kalkışınca Mal kusacakmış gibi öğürüp durduğu yerde yalpalamıştı. Hehum derhal müdahale etmiş, Tanrıların Anası konumunun getirdiği sert gururla, "Kendisine el değmemiştir, Efendi Lord ten Bal," demişti. Ralo gülüp elini çekmiş ve aptalca, "Eh, elimi değdirdim artık," demişti.

Birkaç gün sonrasındaysa ten Bal ailesinin teklifi gelmişti. İyi bir teklif değildi. Evlenilemezmiş gibi köleliğe istenmişti Mal ve takas için önerilen ten Bal ailesinin hububat hasatlarından sadece biriydi. Bal ailesinin zenginliği ve Belen ailesinin görece yoksulluğu göz önüne alındığında teklif, hakarete giriyordu. Alo ile Bela teklifi herhangi bir açıklama ya da özür sunmadan, gururla reddetmişlerdi. Bela harbi verdiğinde Modh müthiş rahatlamıştı. Teklifi duyduğunda telaşa kapılmıştı. Bela'yı Mal'dan uzaklaştırmak için baştan çıkarayım derken Mal'ın Bela'dan çok daha fazla, ayrıca haklı olarak korktuğu bir adama av mı etmişti yoksa? Koruyayım derken daha beter tehlikeye mi atmıştı kardeşini? Derhal koşup Mal'a teklifin reddedildiğini haber vermiş, haber rahatlatma ve suçluluk duygusu yüklü gözyaşlarına dönüşmüştü. Mal ise ağlamamış, haberi sessiz karşılamıştı. Düğünden beri feci sessizleşmişti Mal.

Eskisi gibi yine bütün günü birlikte geçiriyorlardı. Ama aynı değildi. Aynı olamazdı. Kardeşlerin arasına bir koca girmişti artık. Uykularını paylaşamıyorlardı.

Günler ve şenlikler gelip geçti. Bela bir top oyunundan sonra eve getirdiği güne kadar Modh, Ralo ten Bal'ı aklından çıkarmıştı. Kocasını arkadaşını eve getirme konusunda rahatsız gibiydi ama reddetmek, eve almamak için herhangi bir nedeni yoktu. Hanana geldi ve Modh'a, "Yine dans edişini izlemeyi umuyor," dedi.

"Perdenin ardına mı getiriyorsun?"

"Sadece dans salonuna."

Bela karısının kaş çatışını gördü görmesine ama yüz ifadelerini okumaya alışık değildi. Yanıt bekledi.

"Dans edeceğim," dedi Modh.

Mal’a hananın yatılı kısmında kalmasını söyledi. Mal başıyla evetledi. Ufak, cılız, bitkin görünüyordu. Ablasına sarıldı. “Modh,” dedi, “cesursun; çok iyisin.”

Modh korku ve nefret hisleriyle doluydu ama yanıt vermedi ve kardeşine daha sıkı sarıldı, saçının kokusunu içine çekti ve dans salonuna gitti.

Dans etti. Ralo dansını övdü. Ardından Modh’un geldiği andan beri söylemeyi beklediğini bildiği şeyi söyledi: “Karının kardeşi nerede, Bela?”

Bir Taç’ın bir diğer Taç’a sorduğu soruyu yanıtlamak Toprak kadınına düşmemesine rağmen, “İyi değil,” deyiverdi Modh.

Bela, “İyi değil bu gece,” dedi. Modh’un içinden kendisini duyduğu, duyduğunu dillendirdiği için atılıp kocasını gözlerinden öpmek geldi.

“Hasta mı?”

Bela karısına çaresiz bir bakış atarak, “Bilemiyorum,” dedi.

“Öyle,” dedi Modh.

“Ama belki gelip bana güzelim kirpiklerini gösterebilir.”

Bela karısına bir bakış daha attı. Modh yanıt vermedi.

Ralo, “Babamın yolladığı salak mesajın benle ilgisi yoktu,” dedi. Gücünün farkındaydı; aşağılırcasına sırtarak Bela’ya, Modh’a, ardından tekrar Bela’ya baktı. “Babam ondan bahsettiğimi duymuş. Bana armağan vermek istemiş, hepsi o. Bağışlamalısınız babamı. Sıradan bir Toprak kızı zannetmiş.” Bir daha Modh’a baktı, kupkuru, zalim bir sesle, “Kız kardeşini iki dakikalığına getir, Modh Belenda,” dedi.

Bela karısına baş onayı verdi. Modh kalktı, sarı perdenin ardına gitti.

Yatak odalarına açılan boş koridorda birkaç dakika bekledi, ardından dans salonuna geri döndü ve en yumuşak sesiyle, “Bağışlayınız Efendi Lord Bal,” dedi, “kızın ateşi var ve buyruğunuza uymak üzere yataktan kalkması imkânsız. Uzun zamandır hasta. Çok özür dilerim. Diğer kızlardan birini yollayabilir miyim?”

“Hayır,” dedi Ralo. “Onu istiyorum ben.” Ardından Modh’a boş vererek Bela’ya döndü. “Birlikte çıktığımız baskından iki tanesiyle döndün sen,” dedi. “Ben dönmedim. Tehlikeyi paylaştığıma göre senin de avı paylaşman gerekir.” Cümlesini önceden prova ettiği açıktı.

“Boş gelmedin sen,” dedi Bela.

“Ne diyorsun?”

Bela huzursuzca kıpırdandı. Çok daha kararsız bir sesle, “Almıştın bir tane,” dedi.

Ralo suçlayıcı, yüksek bir sesle, “Boş döndüm ben evel!” dedi. “Sense iki tane aldın. Bak, kızları bunca sene yetiştirttin, epey masraf ettin, biliyorum. Kız bakımı pahalı, farkındayım. Armağan istemiyorum senden.”

Bela terslenerek mırıldandı: “İsteyecektin neredeyse.”

Ralo yorumu kahkaha atarak savuşturdu. Çocuksu bir neşeyle kolunu Bela’nın omzuna atarak, “Hiç unutma Bela, askerdik biz,” dedi. “Komutanımdın sen. Hiç unutmam bunu. Silah arkadaşınız biz. Kızı satın almaktan bahsetmiyorum, iyi dinle. Sen ablasıyla evlendin, ben de kardeşiyle evleneceğim. Duydun mu? Toprak kardeşi olacağız, ha?” Güldü ve Bela’nın omzuna şaplağı indirdi. “Nasıl ama?” dedi. “Yoksullaşmayacaksın hem, Komutan!”

Şaşalayan ve biraz kabaran Bela, “Konuşmanın zamanı değil şimdi,” diyebildi.

Ralo gülümsedi. “Yakında konuşuruz umarım.”

Bela kalktı. Bu hareket Ralo’nun gitmesi gerektiğini işaret ediyordu. Modh’a sırtııp delici bakışlar fırlatarak, “Tatlı Kirpikler iyileştiğinde haberim olsun,” dedi. “Derhal gelirim.”

Modh, Ralo’nun gidişinin ardından kendini tutamadı. “Lord Kocam, lütfen verme ona Mal’ı,” dedi. “Lütfen verme.”

“Vermek istemiyorum,” dedi Bela.

“Verme öyleyse! Lütfen verme!”

“Laf hepsi. Hava atıyor.”

“Belki. Ama ya teklif sunarsa?”

Bela biraz sıkkın ama gülümseyerek, “Teklifi sunana dek bekle,” dedi. Modh’u kendine çekti, saçarlını okşadı. “Nasıl titriyorsun üstüne... Hasta değil aslında, değil mi?”

“Bilmiyorum. İyi değil işte.”

Bela omuz silkerek, “Kızlar,” dedi. “İyi dans ettin bu gece.”

“Kötü dans ettim. O akrep için asla iyi dans etmem.”

Bela güldü. “Ameinin en iyi kısmını yapmadın sahiden.”

“Yapmam elbette. O dans sadece sana.”

“Lui yatmasaydı şimdi yap derdim.”

“Davulcu lazım değil ki bana. Davulum burada benim.” Kocasının ellerini tutup dolgun göğüslerinin üzerine koydu. “Hissediyor musun ritmi?” Kalktı, duruşunu aldı, kollarını kaldırdı ve oracıkta, kocasının önünde dansa başladı. Dans, Bela dayanamayıp karısını kucaklayarak yüzünü bacaklarının arasına gömene ve Modh kahkahalarla kocasının üzerine kapanana dek sürdü.

Hehum geldi, ikisini görünce geri çekildi ama Modh kocasının kollarından sıyrıldı ve yaşlı kadının peşinden koştu.

Hehum endişeli bir ifadeyle, “Mal hasta,” dedi.

Modh derhal kabahati kendisine kesip yalanının gerçeğe dönüştüğünü düşünerek ağlamaya başladı. “Biliyordum, ah, biliyordum!” Uzun yıllar paylaştıkları odaya koştu.

Hehum peşinden seğırtti. “Kulaklarını kapıyor,” dedi. “Kulak ağrısı herhalde. Ağlayıp kulaklarını kapatıyor.”

Modh’un içeri girmesiyle Mal doğrulup oturdu. Ablasının elerlini tutarak, “Duyuyorsun, duyuyorsun, değil mi?” diye ağlamaya başladı.

“Hayır,” diye mırıldandı Modh, “duymuyorum, hayır. Hiçbir şey duymuyorum. Duyacak bir şey yok, Mal.”

Mal ablasına baktı. “O geldiği zaman,” diye fısıldadı.

“Hayır,” dedi Modh.

“Groda da onla geliyor.”

“Hayır. Dediğin yıllar, yıllar önceydi. Kuvvetli olman, hepsini unutman lazım, Mal.”

Mal acıyla inleyerek ablasının elerliyle kulaklarını kapadı. “Duymak istemiyorum artık!” diye bağırdı ve hıçkırıklara boğuldu.

Modh, Hehum’a, “Kocama geceyi Mal ile geçireceğimi söyleyin,” dedi. Mal’ı uyuyakalana kadar kollarında tuttu. Ardından kendi de uyuyakaldı ama sıkça uyandı, hep kulak kabarttı.

Sabah Bidh’e gitti ve insanların, kendi insanların, köylülerin hayaletlerle ilgili neler yaptıklarını bilip bilmediğini sordu.

Bidh biraz düşündü. “Bir yerde hayalet varsa o yerden uzak duruyorlardı galiba. Ya da başka yere taşıyorlardı. Nasıl bir hayalet söz konusu?”

“Gömülmemiş.”

Bidh yüzünü buruşturdu. Kesin bir sesle, “Başka yere taşıırlar,” dedi.

“Peşlerinden gelirse peki?”

Bidh ellerini havaya kaldırdı. “Ne bileyim? Rahip... Yegug bir şeyler yapar herhalde. Büyü, falan. Yeguglar bilir bu tür şeyleri. Buradakilerin, bu tapınakçıların dans ve laftan başka bildiği yok. E, nedir mesele? Mal mı?”

“Evet.”

Bidh yine yüzünü astı. “Zavallı ufaklık,” dedi. Ardından yüzü aydınlandı. “Belki evden ayrılmak iyi gelir.”

Günler geçti. Mal’ın ateşi düşmüyordu; hayaletin ağlamasını duymaktan ya da duyma korkusu yüzünden uykusuz kalıyordu. Modh geceleri yanında geçiriyor, Bela itiraz etmiyordu. Ama bir akşam eve gelince bir süre Alo’yla konuştu ve ardından iki kardeş hanana geldiler. Hehum ile Nata çocuklarla birlikteydiler. Çocukları gönderip Modh’u çağırttılar. Mal odasında kaldı.

Alo, “Ralo ten Bal, Mal’ı eş almak ister,” dedi. Modh’a bakarak konuşmasına izin vermeden devam etti: “Daha çok genç ve hasta dedik. Ralo, on beşine basana dek Mal’ı koynuna almayacağını söyledi. Çok iyi bakacakmış. İleride kimse rekabete kalkışmasın diye şimdiden evlenmek istiyormuş.”

Nata beklenmedik bir sertlikle, “Fiyatını yükseltin o zaman,” dedi. Bu türde bir takasla alınmıştı Nata; Belen ailesinin Nata’yı alabilmek için bir yalvarmadığı kalmıştı.

Alo kasvetli bir vurguyla, “Bal ailesinin teklif ettiği fiyatla boy ölçüşecek kimse yok Kent’te,” dedi. “Gönülsüzlüğümüzü görür görmez fiyatı artırdılar. Sonra bir daha artırdılar. Hayatımda gördüğüm en büyük teklifi yaptılar. Seninkinden de büyük, Nata.” Karısına yarı gurur, yarı utanç yüklü, üzüntülü, samimi bir bakış attı. Ardından bakışlarını annesiyle Modh’a çevirdi. “Bütün Nuila tarlalarını teklif ediyorlar. Batıdaki meyve bahçelerini... Yeni ipek fabrikasını... Bir de armağanlar var. Mücevherat, yüksek kalite kumaşlar, altın...” Bakışlarını yere indirdi. “Reddetmek mümkün değildi.”

“Neredeyse eskisi kadar zengin olacağız,” dedi Bela.

Alo, ağzında aynı hüznü çarpılmayla, “Neredeyse Bal ailesi kadar,” diye ekledi. “Pazarlık yaptığımızı zannettiler. Ağzımı her açışında yaşlı Loho ten Bal elini kaldırıp susturdu ve teklife ekleme yaptı!” Bela’ya baktı; beriki kafa sallayıp güldü.

“Tudju’yla konuştunuz mu?” dedi Modh.

“Evet,” dedi Bela.

“Onaylıyor mu?” Soru gereksizdi. Bela başıyla evetledi.

Alo ciddiye bürünerek, “Ralo kardeşine kötü davranmayacaktır,” dedi. “Altın heykel muamelesi yapacaktır. Hepsi öyle yapacaktır. Ralo arzudan aklını kaçırmış. Bu kadar tutkun adam hayatımda görmemiştim. Mal’ı sadece düğününüzde şöyle bir gördüğünü düşünürsek, tuhaf biraz. Ama büyülenmiş işte.”

“Hemen mi evlenmek istiyor?” diye sordu Nata.

“Öyle. Ama on beşine kadar el sürmeyecek kıza. İstesek hayatı boyunca el sürmemeye bile söz verebilirdi!”

“Söz vermek kolaydır,” dedi Nata.

“Yatmaya kalkması Mal’ı öldürmez,” dedi Bela. “İyi bile gelebilir. Çok şımardı Mal burada. Sen şımartıyorsun onu, Modh. Belki yatağına erkek lazımdır.”

“Ama... *O erkek...*” Modh’un ağzı kupkuruydu; kulakları çınlıyordu.

“Ralo şımarıktır biraz. Başka kötülüğü yoktur ama.”

“O...” Dudaklarını ısırды Modh. Ağzından dökülemiyordu sözcükler.

Bela ayaklarına kılıcıyla vuruyor, kolundan tutup sürüklüyor, dönüp bebeği almasını engelliyordu. Mal ağlıyor, tozun içinde, dik yamaçta, ağaçların arasında tökezleyerek arkalarından geliyordu.

Huzursuz sessizlik içinde oturmaya devam ettiler.

Alo gereğinden yüksek bir tonla, “Yani,” dedi, “bir düğün daha yapılacak.”

“Ne zaman?”

“Kurban öncesi.”

Bir daha sessizlik çöktü.

“Mal’a zarar gelmesini istemiyoruz, niyetimiz kötü değil,” dedi Alo. “Emin ol, Modh. Böylece söyle kardeşine.”

Modh kımıldayamıyor, konuşamıyordu.

Bela bir suçlamaya yanıt verirmişçesine içerlemiş bir sesle, “İkinize de kötü davranılmadı hiç,” dedi. Annesi Bela’ya sertçe bakarak dilini şaklattı. Bela kızardı, huzursuzca kıpırdandı.

Hehum, “Git, kardeşinle konuş, Modh,” dedi. Modh ayağa kalktığında duvarların, duvar halılarının ve yüzlerin ufalıp parıldamaya başladıklarını gördü. Yavaşça yürüdü ve eşikte durdu. “Söyleyemem,” dediğinde sesini çok uzaklardan duydu.

“Buraya getir öyleyse,” dedi Alo.

Başıyla onayladı ama aynı anda duvarlar çevresinde dönmeye başladı; tutunmak için ellerini uzattı ve yarı baygın yere yuvarlandı.

Bela fırlayıp karısını kucakladı. “Tilkicik, tilkicik,” diye mırıldandı. Modh eşinin Alo’ya öfkeyle, “Bir an önce bitsin bu iş,” dediğini duydu.

Modh’u odalarına götürdü, yatağa yatırıp beriki uykuya dalmış numarası yapana dek başucunda bekledikten sonra sessizce çıktı.

Modh, endişelenerek ve gecelerini birlikte geçirerek kocasının Mal’ı kıskanmasına yol açtığını fark etti.

İçinden, ta yüreğinin derinlerinden avazı çıktığı kadar haykırdı: Sırf onu kurtarmak için verdim kendimi sana ben!

Ama artık söyleyebileceği, daha fazla zarara yol açmayacak sözü kalmamıştı.

Kalkıp Mal’ın odasına gitti. Mal ağlayarak ablasının kollarına atıldı. Modh kardeşine sarıldı, ağlaması kesilene kadar hiç konuşmadı. “Yapabileceğim hiçbir şey yok, Mal,” dedi sonunda. “Katlanman gerek. Benim de.”

Mal biraz geri çekildi ve bir süre konuşmadı. Kesin bir dille, “Olamaz,” dedi sonra. “İzin verilemez. Çocuk izin vermeyecektir.”

Modh bir anlığına şaşaladı. Gebeliğinden birkaç gündür emindi. Oysa şimdi, bir an için Mal’ın gebe kaldığını zannetti. Derken kavradı.

“O çocuğu düşünmemelisin,” dedi. “Senin de değildi, benim de. Bizim kızımız ya da kardeşimiz değildi. Ölümü bizim değildi.”

“Evet, onundu,” dedi Mal ve azıcık gülümsedi. Modh’un kollarını okşayıp arkasını döndü. “Durumumun size rahatsızlık vermesine izin vermemelisin. Sana ve kocana. Sizin sorunuz değil. Endişelenme. Olması gereken neyse, olacak.”

Modh kardeşinin verdiği güvenceyi ödleğe kabullendi. Daha da ödleğini yapıp düğünün birkaç gün sonra yapılacak olmasına sevindi. Olması gereken neyse o zaman olacaktı. Hallolmuş, bitmiş olacaktı.

Gebeydi. Belirtilerden Hehum ve Nata'ya bahsetti. İkisi de gülümsediler, “Oğlan,” dediler.

Ortalığı düğün hazırlıkları telaşı sardı. Tören Belen Hanesi'nde yapılacaktı ve aile, Balların yiyecek veya dansçı ya da müzisyen sağlama dâhil her türlü lüks teklifini reddetmişti. Evlendirme rahibeliğini Tudju üstlenecekti. Birkaç gün önceden geldi ve Modh'la kızlıklarındaki gibi, Mal izleyip alkışlarken kılıç talimi yaptılar. Mal zayıftı ve gözleri iyice kocaman görünüyordu. Ama düğüne kadar günlerini sükûnetle geçirdi. Gecelerinin nasıl geçtiğiniyse bilmedi Modh. Mal hiç çağırtmadı ablasını. Her sabah geceyi nasıl geçirdiği sorusunu gülümseyip, “Geçti işte,” diyerek yanıtladı.

Düğünden önceki gece Modh, bir bebek ağlamasıyla kör karanlığa uyandı.

Yanında yatan Bela'yı uyandırdı.

Kocası karanlıkta kaba ve boğuk duyulan sesiyle, “Nerede bu çocuk?” dedi.

Modh yanıtlamadı.

“Nata susturmalı şımarığını,” dedi Bela.

“Nata'nın çocuğu değil bu.”

İnce, tuhaf bir ağlamaydı duydukları. Nata'nın sağlıklı oğlanlarından gelmediği açıktı. Ağlama önce soldan, hanan tarafından gelir gibiydi. Derken ses kesildi ve sağdan, evin oturma odalarından gelmeye başladı.

“Belki benim çocuğumdur ağlayan,” dedi Modh.

“Ne çocuğu?”

“Senin çocuğun.”

“Nasıl yani?”

“Çocuğunu taşıyorum. Nata ile Hehum, oğlan diyorlar. Gerçi kız bence ama...”

Bela karısına sarılıp fısıldayarak, “Niye ağlıyor ama?” dedi.

Modh ürpererek kocasına sarıldı. “Bebeğimiz değil, bizim değil bu bebek!” diyerek ağladı.

Bebek ağlaması gece boyu devam etti. Belen Hanesi'nde yaşayan herkes uyandı, ellerde lambalar koridorlarda dolaştı. Birbirlerinin ürkmüş yüzlerinden başka hiçbir şey göremediler. Zayıf, hastalıklı ağlama arada kesiliyor, uzun süre duyulmuyor, derken tekrar başlıyordu. Çoklukla belli belirsizdi ve yan odadan duyulsa bile çok uzaklardan gelir gibiydi. Nata'nın ufak oğulları duydular ve “Susturun!” diye bağırdılar. Tudju dua odasında tütsü yakıp bütün gece şarkı söyledi. Sesi ayaklarının altından, yerden duyuyordu.

Belen Hanesi sakinleri güneş doğunca hayaleti duymamaya başladılar. Ellerinden geldiğince

düğüne hazırlanmaya çalıştılar.

Bal Hanesi'nin sakinleri geldiler. Dolgun sırmalı ipek kumaşlara bürünmüş, altınlar takılmış Mal sarı perdenin ardından çıkarıldı. Giydiklerinin saydamlığı kıza yağmur havası katıyordu. Özenle hazırlanmış kumaşlar içinde ufacık görünüyordu. Dimdik duruyor, bakışlarını yerden kaldırmıyordu. Ralo ten Bal, payetli ve kabarık kadifeleri içinde göz kamaştırıcıydı. Tudju düğün ateşini yaktı ve ayine başladı.

Modh dinledi, dinledi ama Tudju'nun şarkısının sözlerini duyamadı. Hiçbir şey duyamadı.

Düğün kısa sürdü; her şey azami resmiyete uygun yürütüldü. Konuklar tören biter bitmez ayrılıp gelin ve damadın peşinden daha fazla müzik çalınip dans edilecek Bal Hanesi'ne gittiler. Tudju, Hehum, Alo ve Nata, uygar davranmak adına konuklarla birlikte gittiler. Bela evde kaldı. Modh'la neredeyse hiç konuşmadılar. Giysilerini çıkarıp sessizce yattılar, birbirlerinin sıcaklığına sığındılar ve ağlayan çocuğu duymamaya çabaladılar. Düğünden dönenler dışında hiçbir şey duymadılar. Ardından sessizlik çöktü.

Tudju ertesi gün Tapınak'a dönecekti. Sabah erkenden Modh ile Bela'nın dairesine geldi. Modh henüz kalkmıştı.

“Kılıcım nerede, Modh?”

“Dans salonundaki sandığa koymuştun.”

“Senin bronz orada, benimki yok.”

Modh yanıt vermedi. Kalbi gümbürdemeye başladı.

Hane kapılarından gürültüler, haykırışlar yükseldi.

Modh fırladı, hanana, Mal ile yattıkları odaya koştu, elleriyle kulaklarını örterek bir köşeye büzüldü.

Bela daha sonra buldu Modh'u. Bileklerinden incitmeden tutarak kaldırdı. Modh, Bela'nın kendisini nasıl bileklerinden kavrayarak tepe yukarı, ağaçlar arasında sürüklediğini hatırladı. “Mal, Ralo'yu öldürmüş,” dedi Bela. “Tudju'nun kılıcını elbisesinin altına saklamış. Boğazlamışlar Mal'ı.”

“Nerede öldürmüş Ralo'yu?”

“Yatakta,” dedi Bela kuru bir sesle. “Sözünü tutmamış Ralo.”

“Kim gömecek?”

Bela, uzun bir duraklamanın ardından, “Hiç kimse,” dedi. “Mal Toprak kadınıydı. Bir Taç öldürdü. Cesedini kasap kuyusuna, yaban köpeklerine atacaklar.”

“Ah, hayır,” dedi Modh. Bileklerini kocasının ellerinden kurtardı. “Hayır,” dedi. “Gömülecek.”

Bela kafa salladı.

“Her şeyi çöpe atıvereceksin, öyle mi?”

“Hiçbir şey yapamam,” dedi Bela.

Modh davrandı ama Bela çevikti. Karısını yakaladı ve kucakladı.

Bela herkese Modh’un kederden kendisini kaybettiğini söyledi. Evde kilit altına almışlardı ve sürekli gözetliyorlardı.

Bidh, Modh’un derdini biliyordu. Teskin edebilmek adına yalan söyledi; gece kasap kuyusuna gittim, Mal’ın cesedini buldum ve götürüp Kent Tarlaları’nın ötesine gömdüm, dedi. Ruhlara söylenebilecek sözlerden hatırladıklarımın hepsini söyledim, dedi. Mal’ın mezarını, meşe ağaçlarıyla, çiçekli fundalarıyla capcanlı tarif etti. İyileştiğinde söz, götüreceğim seni oraya, dedi. Modh dinledi, gülümsedi ve teşekkür etti. Yalan söylediğini biliyordu. Çünkü Mal her gece geliyor, sessizce yanına yatıyordu.

Geldiğini Bela da anlamıştı. Bir daha Modh’un yanına yatmaya kalkışmadı.

Modh tüm gebeliği boyunca Belen Hanesi’nde kilit altında kaldı. Onuncu ayı dolarken hâlâ doğum başlamamıştı. Bebek fazla büyüktü. Doğmadı ve ölümü, Modh’un canını aldı.

Bela ten Belen karısını ve doğmamış oğlunu Tapınak’taki kutsal topraklarda yatan diğer Belen fertlerinin aynına gömdü çünkü Modh, evet, bir Toprak kadınıydı ama rahminde ölü bir tanrı vardı.

OKURKEN UYANIK KALMAK

Kitaplar, aman dikkat! Yine dodo^[1] oldunuz! Ya da en azından hindi...^[2] 1003 yetişkin arasında yürütölmüş ve azami %3'lük artı/eksi hata payı iddiasındaki (ciddi ve katı istatistiğın amacı, hangi 1003 yetişkin ve hata payınızın hata payı ne kadar türü soruları susturmak elbette) bir AP-Ipsos araştırmasına dayanan Associated Press, Amerikalıların %27'sinin yılda bir kitap dahi okumadıklarını duyurdu. Kalanların üçte ikisiyse İncil ve diğır dinsel kitapları okuduklarını belirtirken ancak yarısı edebiyattan sayılabilecek herhangi bir eser okuduğunu söylemişti.

Makale, bu feci haberleri iyice körökleme adına 2004 tarihli ve katılanlarının %43'ünün bütün bir yılı kitapsız geçirdiklerini belirttikleri NEA araştırmasına da atıfta bulunmuş. NEA okuma oranlarındaki düşüşün kabahatini televizyon, sinema ve internette bulmuştu. Anlaşılır bir durum. Ortalama Yetişkin Amerikalının günde on altı ila yirmi sekiz saatini (benim hata payım biraz büyük kaçabilir) TV karşısında geçirdiğini ve kalan vaktini eBay'den bir şeyler ısmarlayıp blog yazmaya harcadığını hepimizi biliyoruz.

Bunca az okumamız haber değeri taşır hatta şok eder görünüyor ama makalenin tonlaması neredeyse kutlayıcı. Makalede Dallas'taki bir telekomünikasyon şirketinin proje yöneticisinin sözlerine yer verilmiş. "Okumaya başlayınca uyku geliyor," diyor adam, "kuşkusuz milyonlarca Amerikalı bu alışkanlığa aşınadır." Basılı malzemeyle yüz yüze gelindiğinde bilinçli kalmayı becerememekten hoşnutluk fikri makaleye yanlışlıkla sızmış sanki. Ama bana kalırsa okumanın kaybolmaya yüz tuttuğú görüşüne yönelik varsayım da —ister kasvetli, ister hafiften kutlamacı söylensin— yanlış.

İşin doğrusu, tarihte zaten hiçbir zaman çok fazla sayıda insan kitap okumamıştır. E, ne demeye şimdi okuduklarını veya okumak zorunda olduklarını düşünelim?

Bir kere, çok, çok uzun dönemler boyunca insanların çoğú okumayı hiç bilmedi. Okuryazarlık alt sınıflarda, sıradan insanlar ya da kadınlar arasında teşvik edilmezdi. Okumak sadece güç sahibiyle güçten yoksun arasındaki ayrımın bir işareti değil, gücün ta kendisiydi. Okuma zevkiyse söz konusu bile değildi. Ticari kayıt tutabilme ve anlayabilme, uzak mesafelerle kodlu iletişim kurabilme, Tanrı'nın kelimasını kendine saklayıp sadece kendi iradenle, kendi seçtiğın zamanda yayabilme... Bunlar kitleler üzerinde müthiş birer kontrol ve kendini ululaştırma araçlarıdır. Okuryazar tüm toplumların başlangıcında okuryazarlığın egemen sınıfın anayasal ayrıcalığı olması yatar.

Okumak ve yazmak geldiyse ancak zaman içinde peyderpey süzölerek daha az kutsal ve daha az gizemli hale gelmiş, kudreti yaygınlaştıkça azalmıştır. Çin İmparatorluğu bürokratik hiyerarşide yükselmeyi bir dizi okuryazarlık sınavına dayandırmak suretiyle okuryazarlığı etkin bir hükümet kontrol aracı olarak kullanırdı. Sistematiçlikte çok daha geri Romalılar sonunda kölelerin, kadınların ve benzeri ayaktakımının okuyup yazmasına izin verdiler ve cezasını yerlerini alan din-temelli toplumla ödediler. Karanlık Çağlarda Hristiyan papazı olmak bir parça okuyabilmek, sıradan kimselik muhtemelen hiç okuyamamak, herhangi bir sınıftan hemen her türde kadınlıkça hiç okuyamamak demekti. Kadınlar bu çağlarda okumayı bilmemekle kalmaz, üstüne bir de öğrenemezlerdi çünkü bugünün kimi Müslüman toplumlarındaki gibi, izin verilmezdi.

Batı'da Orta Çağ'ı Rönesans'ta parlaklaşan ve Gutenberg'le ışıldayan yazılı kelam ışığının yavaşça yayılması olarak görebiliriz. Derken daha ne oldum diyemeden kadınlar ve köleler okuyup yazmaya şu veya bu Deklarasyonları adı verilen kâğıt parçalarıyla devrimler yapılmaya, öğretmen hanımlar

Vahşi Batı’da silahşorların yerlerini almaya, insanlar New York’ta yayınlanan yeni romanı, “Küçük Nell öldü mü? Öldü mü?” diye bağırarak tanıtan çığırtkanın etrafını sarmaya başladılar.

Şimdi söyleyeceğimi destekleyecek istatistikler yok elimde (olsaydı da hata paylarına güvenmezdim) ama bana öyle geliyor ki ABD’de okumanın tavana vurduğu dönem, doruğunun yirminci yüzyıl başlarında yaşandığı, on dokuzuncu yüzyıl ortasından başlayıp yirmincinin ortasına dek süren dönemdir. Bu dönemi kitap yüzyılı görüyorum. 1850’lerden itibaren, kamuya açık okulların demokrasiye temel sayılması ve yerel işadamlarıyla milyonerlerin desteğinde kütüphanelerin halka açılıp çoğalmalarıyla birlikte okumak ortak payda sayılmaya başlandı. Ve İngilizce, müfredatın temeline, göçmenler çocukları akıcı konuşsun diye değil, edebiyat —roman, bilimsel yazın, tarih, şiir— toplumsal geçer akçelerin en önemli biçimlerinden biri olduğu için yerleşiverdi.

Ben çocukken evlerde hâlâ yıpranmış birkaç nüshası bulunabilen 1890’ların, 1900’lerin ve 1910’ların ders kitaplarına veya kardeşlerimle birlikte 1930’larda Batı uygarlığına dair halen bildiklerimizin çoğunu öğrendiğimiz *Fifty Famous Stories*’e (ve *Fifty More Famous Stories*) bakmak ilginç hatta biraz ürkütücüdür. On yaşındaki çocuklardan beklenen okuryazarlık ve genel kültür seviyesi şaşırtıcıdır ki çocukken bile biraz şaşırdığımı hatırlıyorum bu kitaplar karşısında.

Bu metinlere ve müfredata —mesela 1960’lara kadar liselerde çocuklardan okumaları beklenen romanlara— baktığımızda insanların çocuklarının sadece okuyabilmelerini değil, okumalarını ve okurken uyuyakalmamalarını cidden beklediklerini düşünebiliriz. Niye peki?

E, elbette okuryazarlık herhangi türden bireysel ekonomik ve sınıfsal ilerlemeye açılan kapıdır; orası açık. Ama bana kalırsa bir başka neden de okumanın önemli bir toplumsal faaliyet olmasıydı. Paylaşılan kitap deneyimi sahici bir bağ yaratıyordu. Tabii okuyan kişi, arabasıyla arabanıza toslarken cep telefonunda bir sürü zırvadan bahseden kişi kadar çevresinden kopar, doğru. Bu, okumadaki şahsi, mahrem öğedir. Ama bir de daha büyük, daha kamusal öge vardır: okuduklarınız ve başkalarının okudukları...

İnsanlar bugün nasıl tehditlen, yüklerden uzak sohbetlerinde bir önceki gecenin müthiş polisiye veya mafya dizisinde kimin kimi öldürdüğünden bahsediyorsa, 1840’larda tren yolcuları veya herhangi bir işte çalışan meslektaşlar birbirlerine Dickens’in *Antikacı Dükkânı*’ndan ve Küçük Nell’den bahsediyordu. Kitaplar paylaşılan bir eğlence alanı ve sohbeti kolaylaştıran bir zevk sağlıyordu. Söz konusu dönem boyunca iyice standartlaşan ve yaygınlaşan okul müfredatında şiire ve klasiklere ağırlık verildiğinden eserleri ortak mülke, paylaşım alanlarına dönüşen Tennyson’dan, Scott’tan ya da Shakspeare’den yapılan alıntıları hemen kavrayabiliyordu. O dönemlerde insanlar bir Dickens romanını görür görmez uyuklamakla övünmekten ziyade, okumayıp konuların dışında kalmaktan çekiniyordu.

Edebiyat bugün bile kimileri için aynı niteliği taşıyor. “İyi kitap okudun mu yakınlarda?” diye soranlara rastlıyoruz. Ve bu tavır, okuma grupları ve çoksatarlarda mutedil ölçüde kurumlaşmış durumda. Yayıncılar boş, şişirme ve aptal çalışmaları reklâm sayesinde çoksatarlara çevirerek işin içinden sıyrılıyorlar. Çünkü halk çoksatar istiyor ki bu, edebi bir ihtiyaç değil, toplumsal bir ihtiyaçtır. Haklarından konuşabilmek için herkesin okuduğu (ve hiç kimsenin bitirmediği) kitapları istiyoruz. Filmler ve televizyon, özellikle kadınlar için aynı yeri tutmuyor.

Ara sıra çıkan istisnalar, ilk Harry Potter kitabı gibi gerçek taşra çoksatarları bahsettiğim kuralı kanıtlıyorlar. Söz konusu kitap reklâmcıların varlığını dahi bilmedikleri bir kesimi, on yaşında

okumayı bıraktıkları çocuk fantezilerine aç yetişkinleri vurmuştu. Bu kitle, kalıcı çoksatarlığına (reklâmcıların tanımadığı, bambaşka bir meseledir) rağmen Tolkien'in tatmin edemeyeceği bir kitleydi. Çünkü Tolkien'in üçlemesi yetişkinler içindi ve Harry Potter'ın vurduğu yetişkinler, yetişkinlere yönelik fantezi değil, dışta kalanlara tepeden bakabilecekleri (hepsi aşağılık Muggle'lardı çünkü) bir okul öyküsü istiyordu. Ve birbirlerine bundan bahsetmek istiyorlardı. Çocuklar da kaptırınca Potter kitapları sıra dışı fenomene dönüştü. Yayıncıları ne öngörebildikleri ne de idare edebildikleri yayınlanan her yeni kitabın coşkusuyla kanıtlanan bu fenomeni tarafından sapına dek sömürdüler. Bugünlerde kitaplar İngiltere'den gemiyle getirilseydi insanlar son kitabı karşılamak üzere, "Öldürdü mü nihayet? Öldü mü?" diye bağıra çağıra New York rıhtımına doluşurdu. Tıpkı ergen/genç yetişkinlere hem özel bir grup aidiyeti hem paylaşılan toplumsal deneyim sunan rock yıldızlarına tapınma ve popüler müzik alt-kültürü gibi gerçek bir toplumsal fenomen söz konusuydu. Ve bu fenomen, kitaplarla ilgiliydi.

Bence insanlar kitaplardan toplumsal taşıyıcılar olarak yeterince bahsetmiyorlar ve yayıncılar, bu taşıyıcıların nasıl işlediğini en azından anlamaya çalışmayarak aptallık ediyorlar. Oprah övene dek kitap kulüplerini fark etmemişlerdi bile...

Ama çağdaş, sermaye şirketi finansmanlı yayıncılığın aptallığını anlamak sahiden mümkün değil. Kitaplara satılacak mal gözüyle bakıyorlar.

İç kaldırıcı ölçüde zengin yöneticilerle isimsiz muhasebecileri tarafından kontrol edilen ve yakın dönemde sanat eserleri ve bilgi satarak çarçabuk para yapma amacıyla birçok bağımsız yayıncıyı satın alan sermaye şirketleri para amaçlı yapılardır.

Bu tür insanların "okurken uykularının geldiğini" öğrenmek beni şaşırtmaz. Ama bu kurumsal balinaların içlerinde yayınevleriyle birlikte canlı yuttukları, okurken gayet uyanık kalan bir sürü Hazreti Yunus —editör ve benzerleri— mevcuttur. Bunlardan bazıları öyle uyanıktır ki gelecek vaat eden genç yazarların kokularını alırlar. Bazılarının gözleri öyle açıktır ki taslak okuması bile yapabilirler. Editörler yıllardır zamanlarının büyük kısmını eşitsiz şartlar altında Satış ve Muhasebe departmanlarıyla boğuşarak geçiriyorlar. CEO'ların pek sevdiği bu departmanlarda "iyi kitap" sıkı ciro, iyi yazarsa bir sonraki kitabının bir öncekinden daha fazla satması garanti yazar demektir. Üstünden geçindikleri romanı anlamaktan bile aciz şirketçi tayfası için böyle bir yazarın var olmaması dert değildir. Kitaba ilgileri kişisel çıkar ilgisine, kitaplardan edilecek kâra dayalıdır. Ya da Murdoch ve Merdles türü kimi en tepe şahsiyet için olay kitaplar sayesinde elde edilecek politik güçten ibarettir ki bu da yine kişisel çıkar, kişisel kâr demektir.

Sırf kâr da değil. Bir de büyüme var. Bildiğimiz Haliyle Kapitalizm, bildiğimiz üzere, büyümeye dayanır. Hisse senedi sahiplerinin hisseleri yıldan yıla, aydan aya, günden güne artmak zorundadır. Kapitalizm, sağlığını göbeğinin büyümesiyle ölçen bir varlıktır.

Sonsuz büyüme, biteviye büyüme... Obezlik mi yani? Yoksa deride ve memede bir yumrunun büyümesinden, kanserden mi bahsetmeliyiz? Sağlığımızı büyüme hızıyla ölçmek tuhaf açıkçası...

AP makalesinde kitap satışları için "Düz" terimi kullanılıyor, geçen yıllarda kitap satışlarının "düz" gittiği söyleniyor. Yani başka bir deyişle, mesela ten gibi pürüzsüz ya da şişmeyen bir göbek gibi mi düz yani? Ama hayır, şişko iyi, dümdüz kötüdür...

McDonald's'a sorun, söylesin.

Analistler ilgisizliği İnternet ve diğer medyanın rekabetine, istikrarsız ekonomiye ve yayıncılığın sınırlı genişleme fırsatı tanıyan kurumlaşmış bir sanayi oluşuna bağlıyorlar.

Püf noktası bu işte: genişleme. Eskiden yayıncılar arz-talepleri paralel gider, kitaplar istikrarlı, “dümdüz” satılırsa hoşnut kalırlardı. Ama bugünün yayıncısı kutsal hissedarın beklediği %10-20’lik kâr büyümesine nasıl yetişebilir? Kitap satışları, Amerikan göbeği misali nasıl biteviye genişletilebilir?

Michael Pollan, büyüleyici çalışması *Etobur-Otobur İkilemi*’nde bu işin mısırla nasıl yapılabileceğini anlatıyor. Makul tüm talepleri karşılamaya yetecek mısır yetiştirildiğinde makul olmayan talepler, yapay gereksinimler yaratılıyor. Böylece hükümete besicilikte mısır standardı ilan ettiriliyor, sığırlara sindirim sistemleri uygun olmadığından sindiremedikleri mısır yediriliyor ve hayvanlar işkence çekip zehirleniyorlar. Sonra mısır yan ürünlerin yağ ve şekerleri alınıp daha da akla ziyan bir dizi içecek ve *fast food* ürünüde kullanarak insanları şişmanlatıcı ama yetersiz hatta zararlı bir beslenme tarzına bağımlılaştırıyorlar. Ve süreç durdurulamıyor çünkü durdurulursa kârlar “uyuşuklaşıyor” veya “düzleşiyor.”

Bu sistem mısırdaki ve tüm Amerikan tarımıyla üretiminde öyle işe yaradı ki bugün gittikçe daha fazla ıvır zıvır yiyip ıvır zıvır çıkarmamızın ve Avrupa’da domateslerin tatlarının neden domatese benzediğini, yabancı menşeli arabaların mühendislikte neden daha iyi olduğunu merak etmemizin nedeni budur.

Hollywood da sisteme balıklama dalmaktan geri kalmadı elbette. “Ciro” veya “Hâsılat” üzerine öyle vurgu yapıldı ki —genellikle bir film hakkında sadece ilk gün veya hafta hâsılatını duyuyoruz— film yapmak, eski filmleri yeniden çevirmekten ibaret noktasına kadar geriledi. Yeniden çevrimler güvenli hesapta: geçmişte hâsılat yapmış madem, şimdi de yapar diyor. Bu, bir sanat biçimini içeren bir işi yürütmenin gayet öngörülür salaklıkta bir yoludur. Hollywood’un büyüme meraklısı kapalı gişe hevesini tek aşabilirse eserin tüm değerinin fiyatıyla biçildiği ve en değerli sanatçının moda çalışmasının kopyalarını biteviye üretmeye hazır sanatçı sayıldığı modern güzel sanatlar piyasasıdır.

Iowa eyaletini bir ucundan diğerine mısırla veya Andy Warhol eserleriyle kaplamak mümkün ama iş kitaba gelince sorun çıkıyor. Ürün ile üretiminin standartlaştırılması bir noktaya kadar götürülebiliyor. En boş kitaplarda bile bir miktar entelektüel içerik bulunmasının nedeni belki budur. Sonuçta okumada devreye beyin girer. İnsanlar çoksatarları, formül polisiyeleri, aşk romanlarını, popüler biyografileri, günün konusuna yönelik kitapları bir noktaya kadar satın alacaktır. Ama okurlardaki ürün sadakati defoludur. Okur, sıkılır. Tek renge boyanıp Mavi#72 adı verilmiş tabloyu satın alan insan sıkılmaz çünkü baktığında temelde gördüğü şey binlere dolarlık maliyettir ve tablonun estetik duygu üzerinde hatta bilinç üzerinde dahi herhangi bir talebi yoktur. Ama kitap denen şeyin okunması gerekir. Zaman ister. Çaba ister. Uyanık kalınmasını ister. Okur da karşılığında ödül ister. *Saat Birde Ölüm* ile *Saat İkide Ölüm*’ü ve diğerlerini satın almış hayran kitlesi birdenbire, öncekileriyle tamamen aynı formüle dayanmasına rağmen *Saat On Birde Ölüm*’ü almay verir. Neden? Sıkılmışlardır çünkü.

E, ne yapsın şimdi büyümeçi kapitalist? Nerede bulabilir güveni?

Güvenin birazını edebiyatın toplumsal işlevini sömürerek bulmak mümkün. Bu dediğim elbette eğitsel —okul ve üniversite kitapları şirketlerin gözde avlarıdır— kitaplarla çoksatarları ve kitap

kulüpleriyle işyerlerinde ortak sohbet konusu ve bağ sağlayan popüler roman ve roman-dışı kitaplarını kapsıyor. Şirketler kitap yayıncılığında bunların ötesinde güvence armaya kalkıyorlarsa bence salaklık ediyorlar.

Pek çok insanın okumasının ve okumaktan haz duymasının doğal, normal karşılandığı şu benim “kitap yüzyılında” bile kaç kişi okullarını bitirdikten sonra okumaya onca zaman ayırmış veya ayırabilmiştir? O yıllarda Amerikalıların çoğu çok fazla çalışıyordu ve mesai bugünkünden çok daha uzundu. Kısacası ta en baştan beri pek çok insan hiç kitap okumadı ve çok kitap okuyan insan sayısı hep azdı. E, madem hiçbir zaman çok kitap okuyan insan sayısı fazla değildiyse ne demeye bugün öyle olması gerektiğini veya gelecekte öyle olacağını düşünelim? Okuyan sayısında %10 ilâ 20’lik yıllık artışların görülmeyeceği neredeyse kesindir.

Bir insan kitap okumaya zaman ayırmışsa veya ayırıyorsa ya işleri gerektirdiği ya da başka kanallara erişemediğindendir. Ya da okumayı seviyordur ki bunca ah-vahlar ve yüzde hesapları arasında sadece okumayı sevenleri unutuvermek zor değildir.

Sert bir Wyoming kovboyunun eyer heybesinde otuz sene bir adet *Ivanhoe* nüshası taşıdığını ya da New England’daki atölyelerde çalışan kızların Browning^[3] kulüpleri kurduğunu düşünmek duygulandırıyor beni doğrusu.

Zevk için okumaya ayrılan zamanın boş vakitlerin radyo ve sinema, daha sonra televizyon ve sonunda internetle dolmasıyla azaldığı kesindir. Kitaplar artık eğlence araçlarından sadece biridir. Gerçi iş sahici eğlence, sahici haz vermeye geldiğinde önemsiz, küçük araçlardan değildir. Yaşanan rekabetsiz pek neşeli sayılmaz. Hükümetin düşmanlığı kamusal radyoları güçlendirirken kongre kararları birkaç şirketin özel istasyonları satın alıp yoldan çıkarmasına olanak sağlamıştır. Televizyon dek eğlence ve sanat standartlarını, çoğu programların doğrudan aptallaştırıcı veya çirkin seviyeye gelmelerine dek durmadan düşürmektedir. Hollywood yapılmış filmlerin yeniden çevrimlerini bir kez daha çevirip gişe yapmaya çalışırken ara sıra parıldayan bir eser dışında sinemanın sanat olduğunu hatırlatacak bir şey bulmak gittikçe güçleşiyor. Ve internet herkese her şeyi sunuyor ama ilginçtir, belki bu her şey dâhil tavrı yüzünden internetten alınabilecek estetik doyum fazlasıyla az. Ha, sanatın verdiği hazzın peşindeyseniz bilgisayarınızdan elbette resimlere bakabilir, müzik dinleyebilir ya da bir şiir ya da kitap okuyabilirsiniz. Ama tüm bunlara erişimi sağlayan İnternet, tüm bu malzemenin ne yaratıcısıdır ne de özünde mevcuttur. Belki blog yazmayı ağ şebekesine yaratıcılık getirmek türünden görebiliriz ama blogların çoğu kişisel ağırlıklı ve rastladıklarımın en iyileri sadece iyi birer gazetecilik örneği işlevi görüyorlar. Belki günün birinde estetik biçim geliştirirler ama bugün o noktada değiller. Medya kapsamında kitabın verdiği hazzı verecek hiçbir şey yok. Tabii okumayı seviyorsanız.

Okumayı seven insan az değil. Çoğunluk değil ama tutarlı, sağlam bir azınlık.

Ve okurlar aldıkları hazzın sadece eğlendirilmekten farkını biliyorlar. İzlemek genelde tümüyle edilgenken okumak daima bir eylemdir. Açma düğmesine bastınız mı Televizyon başlar ve devam eder, eder, eder... Oturup bakmaktan başka bir şey yapmanız gerekmez. Oysa kitaba dikkat vermek gerekir. Kitabı hayata okur getirir. Diğer tümünün aksine, kitap sessizdir. Kitap kişiyi fon müziğiyle uyutmaz, banda alınmış kahkaha sesleriyle kulak zorlamaz ya da odanızı silah sesleriyle doldurmaz. Hepsini sadece kafanızın içinde duyabilirsiniz kitap okurken. Kitap, televizyon veya film gibi gözlerinizi, bakışlarınızı bir yerden bir başka yere götürmez. Aklınızı vermezseniz aklınızı, yüreğinizi

vermezseniz yüreğinizi etkilemez kitap. Kitap, sizin yerinize bir şeyler yapmaz. İyi bir romanı okumak, romanı izlemek, romanı yaşamak, romanı duyumsamak, romanı yaşamak, romanın kendisi olmak, kısacası romanı yazmak dışında ne varsa yapmaktır. Okumak bir iş birliği, bir katılımdır. Herkesin becerememesine şaşmamak lazım yani.

Zevk için okuyanların pek çoğu, kendilerinden bir şeyler kattıkları için içlerinde kitaplara karşı derin, ihtiraslı bir bağ hissederler. Kitap, teknolojik açıdan havalı olmayan ama karmaşık yapılı ve has safhada etkin bir şey, bir eser, sahiden gayet net, bakması ve tutması zevkli, onlarca hatta yüzlerce yıl kalabilecek küçük bir aygıttır. Video veya CD'nin aksine bir makine tarafından çalıştırılması gerekmez; tek gereken ışık, göz ve akıldır. Eşsiz ya da kısa ömürlü değildir. Kalıcıdır. “Oradadır.” Güvenilirdir. Bir kitap size on beş yaşıңызdayken söylediği şeyi elli yaşıңызdayken de söyler ama söylediği o zaman öyle farklı gelir ki yepyeni bir kitap okuyormuşsunuz gibi gelir.

Kitabın bir şey, somut, kalıcı, defalarca tekrar kullanılabilen bir şey, bir değer olduğu gerçeği önemlidir.

Kitabın kalıcılığında, uzun ömürlülüğünde uygarlık dediğimiz şeyin büyük kısmı yatar. Tarih okuryazarlıkla başlar. Yazılı sözden öncesi sadece arkeolojidir. Kendimize, geçmişimize ve dünyamıza dair bildiklerimizin çoğu uzun zamandan beri kitaplardadır. Musevilik, Hristiyanlık ve İslam inançları birer kitabı merkezlerine almışlardır. Kitabın uzun ömürlülüğü zeki tür olarak devamlılığımızın çok önemli bir parçasıdır. Kitapların imha edilmesinin barbarlığın son noktası addedilmesi bu yüzdendir. İskenderiye Kütüphanesi'nin yakılması iki bin yıldan beri unutulmamıştır ki muhtemelen Bağdat'taki büyük kütüphanenin yıkılışı da aynı şekilde hatırlanacaktır.

Özü, şirket kaynaklı yayıncılıkta en çok kitaplara değersiz muamelesi yapılmasından tiksiniyorum. İyi satması beklenen bir kitap piyasaya çıkışını izleyen birkaç hafta boyunca “performans” gösteremezse kapakları yırtılıp hamura dönüştürülüyor, yok ediliyor. Şirket zihniyeti anında gelmeyen başarıyı başarıdan saymıyor. Şirket zihniyetine göre her hafta yeni bir çoksatar çıkmalı ve sanki piyasada birden fazla kitaba yer yokmuş gibi bu haftanın çoksatarı, önceki haftaninkini gölgede bırakmalıdır. Şirket finansmanlı yayıncıların geçmiş kataloglarını kullanmadaki dangalaklıkları da bundan kaynaklanmaktadır.

Baskısı yapılan, sürekli piyasa gören kitaplar yıllar boyunca yayıncı ve yazarlarına binlerce dolar kazandırmıştır. İstikrarlı satan birkaç kitap, yıllık kazanç listesinde “orta sınıf” sayılsalar bile yayıncıları yıllarca götürebilir hatta bir-iki yeni yazara şans verip riske girmelerini bile sağlayabilir. Yayıncı olsaydım Rowling yerine fazlasıyla Tolkien'in elimde olmasını yeğlerdim.

Ama “yıllar boyunca” kutsal hissedarların dönemlik kâr paylarını ödemez ve Büyüme'yle ilgili değildir. Büyük çaplı yayıncı, çabuk ve büyük para için çoksatar olması beklenen bir yazara birkaç milyon dolarlık avans ödeme riskini göze almak durumundadır. Bu birkaç milyon —sıklıkla havaya savrulan paradır— eskiden “orta sınıf” yazarlara ödenen makul avansları ve tekrar basılan, satılmaya devam eden kitaplara ödenen telif ücretlerinin karşılandığı sermayeden gelir. Orta sınıf yazarlardan artık vazgeçilmiştir ve istikrarlı satan eski kitaplar Moloklara^[4] yem edilmektedir.

Böyle iş yürütülür mü?

Şirketlerin günün birinde yayıncılığın aslında kapitalizmle sağlıklı ilişkisi bulunan, akla ziyan veya normal bir iş olmadığını fark etmelerini umuyorum. Edebiyat yayınevlerini yaptığı, normal iş

standartlarına ve neredeyse her türlü normal biçime göre elverişsiz, egzotik, anormal, akla ziyan bir şeydir.

Yayıncılığın kimi kısmı kapitalisttir veya olmaya zorlanabilir. Ders kitabı sanayisi bunun açık örneğidir. Ayrıca ‘Nasıl Yapılır’ ve benzeri türde kitapların piyasa öngörülebilirliği mevcuttur. Ama yayıncıların yayınladıklarının tümü ya da bir kısmının sanat olması kaçınılmazdır. Ve sanatın kapitalizmle arası, en hafif deyişle, limonidir. Bu ikilinin izdivacında mutluluğa ender rastlanır. Neşeli kırgınlık, bu iki eş arasındaki duyguların en hoşudur. İnsana neyin yarar sağladığına dair kavrayışları birbirlerinden çok farklıdır.

E, madem öyle, neden şirketler edebiyat yayınlayan yayınevlerini ya da kâr getirmiyor deyip satın aldıkları yayıncıların en azından edebiyat bölümlerini bırakmıyorlar? Neden yine editörlerin maaşlarını, mütevazı avansları ve uyduruk telifleri ödeyecek kadar para kazanmaya ve kazandıklarını yeni yazarlarla riske atmaya dönmelerine izin vermiyorlar? Okullardan gelen ve zaten zevk için okumaları öğretilmemiş, elektronların dikkatlerini dağıttığı çocuklardan öte yeni okur yaratma umudu yok; okur sayısının işe yarar artış göstermesi bir yana azalmaya devam etmesi muhtemel. E, bu kasvetli sahnede işinize yaracak ne var Sayın Şirket Yöneticisi? Niye çıkıp gitmiyorsunuz bu sahneden? Neden bu ufak nankör kalles topluluğu terk edip gerçek işinizi, dünyayı yönetmeyi sürdürmüyorsunuz?

Yayıncılığı elinizde tutarsanız basılanı, yazılanı, okunanı kontrol edebileceğinizi düşündüğünüz için mi? Eh, size iyi şanslar, beyefendi. Tiranların ortak yanılgısıdır bu. Yazarlar ve okuyanlar, okuryazarlıktan çekseler bile okuryazarlığa neşeli kırgınlıkla bakarlar çünkü.

Röportaj

HOŞ BİR SANAT

Terry Bisson’un Ursula K. LeGuin söyleşisi

Nedir Amazon’la alıp vermediğiniz?

Hedef ve yöntemlerine yönelik derin ahlâki ayıplama ve şirketsel açgözlülüğe duyduğum sıradan nefret dışında pek bir şey yok aslında.

Amerikan edebiyatında yüksek konumda bulunmanıza rağmen kendinizi bilimkurgu ve fantezi yazarı diye tanıtmaktan hiç çekinmiyorsunuz. Sırf kibarlık etmek için mi böyle diyorsunuz yoksa ardında başka bir plan mı var bu tavrınızın?

Kibar davranıyorum.

Cahil züppelerin edebiyat türlerine cahilane züppelikle bakmalarını durdurmamın tek yolu, Bilimkurgu yazdığım yazdığım şey Bilimkurgu olmuyor diyerek cehaletlerini ve züppeliklerini pekiştirmek yerine kırk-elli yıldır elimden geldiğince sabırla yaptığım gibi Bilimkurgu ve fanteziyi edebiyattan dışlamakla hata yaptıklarını söylemek ve iddiamı iyi yazarak kanıtlamaktan başka yolum yok bir de.

İlk Yerdeniz romanınızda (1968) bir büyücülük okulu vardı. Bazı eleştirmenler Bilimkurgusal güçlerinizi ahlâka aykırı kullanarak otuz yıl geleceğe gidip fikri J. K. Rowling’den aşırıldığınızı öne sürüyorlar. Reddediyor musunuz bu görüşü?

Susma hakkımı kullanayım.

Bir keresinde kendinizden “hızlı ve patavatsız bir okur” diye bahsetmiştiniz. Çok hoşuma gitmişti! Aklıma Dr. Johnson’ın Boswell’e okuduğu kitapları nadiren bitirdiğini söylemesi geldi. Bu tavrınızı hâlâ avantaj görüyor musunuz?

Elbette. Bu sayede tapon kitapları çarçabuk halledebiliyor ve iyi kitapları defalarca okuyabiliyorum.

Yaban Kızlar’ın en hoşuma giden yanlarından biri, ekonomikliği. Yabancı ve karmaşık yapıları bir dünyayı birkaç hızlı darbeye yaratıveriyorsunuz. William Gibson bunu sanat yönetmeliğiyle hallediyor. Siz yazma tekniğinizi nasıl tarif ederdiniz acaba?

Yaş ve bol çalışmaya gelişmiş bir teknik diyebilirim.

Kızlar kılıç tokuşturmayı öğrenmeli mi?

On-on iki yaşlarında erkek kardeşlerimin eskrim derslerinde öğrenmiştim kılıç işini. Hoş bir sanattır. Elde kılıç Kötü Adam peşinde Berkeley sokaklarını arşınlamaya kalkmadım gerçi.

Son romanınız Lavinia, Virgilius’un Aeneas’ını bir kadının bakış açısından anlatıyor. Aeneas gene başrolde gerçi ve arkadaşı pek sever görünüyorsunuz. Odysseus’tan veya Akhilleus’tan daha mı çok seviyorsunuz Aeneas’ı?

Odysseus sevilmek veya sevilmemek için gereğinden fazla karmaşık yapıları. Akhilleus ise sinirimi

bozuyor. Somurtuk, şımarık bencilin teki. Sanki her iki taraftan da pek çok insan genç yaşında can vermemiş gibi... Bahse girerim yaşadığı dönemde bugünün jönleri misali kirli sakalla ve somurtarak gezmiştir.

Robert Louis Stevenson kronolojik yaşıımız, on-on beş yıl geriden gelen “gerçek” yaşıımız tarafından keşfe yollanmış bir izci gibidir, demişti. Sekseninci doğum gününüzden ne gibi haberler gelirdi dersiniz?

İhtiyarlardan bekleneceği üzere hepten neşeli, coşkulu, hayatın tadına vardığım haberi gelsin isterdim. Ne yazık ki seksenimde, altmış beşi bırak, yetmiş bile gelmiyorum kendime. Seksen yaşında hissediyorum.

Kolay değil. İlginç ama.

“Plancı” değilim diyorsunuz. Bir fikirle mi, bir karakterle mi yoksa bir durumla mı başlarsınız yazmaya? Hepsi aynı şey mi yoksa?

Eh... Geliyor işte bir şeyler. İnsanlar, yerler, insanlarla yerler arasındaki ilişkiler... Durumlar ortaya çıkmaya başlıyor. İzliyorum; kulak kabartıyor, seyrediyorum.

Avatar filmine yöneltilen eleştirilerden biri çakışan evrime, gezegendeki canlıların dünya canlılarına benzerliklerine açıklama getirilmemesiydi. Sizin Ekumen romanlarınızda var mı böyle bir şey (Görmemişimdir belki)? Neden?

Neden mi kaçırdınız? Neden mi yok? Bilemem.

Ekumen kitaplarında neden herkesin az-çok insan olduğuna dair türsel bir açıklama sunmuştum. Yerleşik halkların tümünün kökeninde Hainliler vardı. Ama bu yaklaşımım bir gezegendeki tüm canlıların kırılamaz genetik ilişki şebekesini dışta bırakıyor. Bilimkurgunun işi götürmek için yaptığı el çabukluğu böyle bir şeydir. Bize tek gereken, roman bittiğinde var gücüyle geri gelebilecek inanılmazlığı gönüllü askıya alabilmektir.

Pek çok genç yazarı cömertçe desteklediniz ve teşvik ettiniz. Sizin için aynısını yapan var mıydı?

Herkesin SWFA’nın (Amerikan Bilimkurgu Yazarları) X, Y ve Z arasındaki müthiş ego çatışmalarından ibaret olduğu günleri hatırladığını biliyorum ama Bilimkurgu dünyasındaki ilk günlerimin (kim bilir, küçük kız kardeşliğimdendir belki) cesaret verici, yardımcı birçok editör ve dost yazarla dolu olduğunu hatırlıyorum.

Bana bugün yayınlanmak daha kolay ama fark edilmek daha zormuş gibi geliyor. Bugün işe başlasanız nerede olurdunuz sizce?

Menajerim Virginia Kidd olmasaydı çok daha sınırlı bir kariye yapar ve çok daha az bilinen bir yazar olurdum. Virginia, ne yazarsam, hangi uzunlukta yazarsam yazayım satmaya hazırdı ve satabiliyordu.

Yalnız ben bugünlerde de yayınlanmanın kolay olduğu fikrinde değilim. Yayınlanmak da artık o denli önemsenmiyor. İnternete asıveriyorsunuz istediğinizi. Ama sonra?

Hiç aslan saldırdı mı size?

Üç defa köpekler, defalarca kediler tarafından ısırıldım. Geçenlerde de ayak bileklerime dadanan bir bantam horozuyla❖ uğraştım. Geri çekilene kadar toz-toprak tekmelemek zorunda kaldım. Sonra karşıma geçti, kabardı ve Fox kanalındaki Cumhuriyetçiler misali bağırıp durdu.

Aslana ne gerek?

Ben dâhil birçok yazar Rüyanın Öte Yakası 'ndaki düşle karışan dünya fikrinizi taklit etti. Fikir sizin miydi yoksa birisinden mi kapmıştınız?

Söz konusu kitaptaki pek çok şeyin Philip K. Dick'ten esinlendiği ve ona bir saygı duruşu içerdiği açık. Ama gerçekliği değiştiren düşler fikri bana büyüsel düşüncenin ortak alanı geliyor. Yanılıyor muyum? Uydurdum mu? Doktor, nem var benim?

Ansible^[5] nedir? Çıra gibi bir şey midir? Nerede bulabilirim?

Anarres'te.

Yerdeniz romanlarınızı temel alan TV dizisinden pek hoşlanmış görünmüyorsunuz. Neden?

TV dizisi değildi yaptıkları. Yerdeniz de değildi.

Bir defasında iki roman arasındaki dönemi ormanın kıyısında oturup sabırla bir geyiğin geçmesini beklemek diye tarif etmişsiniz. Avcı mısınız?

Aklen.

“Seyahat edebiyata için kötü, şiir için iyidir.” Nasıl yani?

Yazar olarak kişisel deneyimimi anlatmıştım, hepsi o.

Austen'in Mansfield Park'ına yönelik mütevazı hevesinizi paylaşıyorum. Ama filmi hoşuma gitmedi. Yakın dönemde çevrilen Jane Austen filmlerini beğeniyor musunuz?

Film olarak, evet. Austen olarak değil ama. Çello sesli Alan —neydi soyadı?— gibi birisini beğenmemem mümkün değil.

Eviniz nasıl? Çalışma odanızın manzarası var mı?

Evim hoş ve rahattır.

Çalışma odan doğrudan otuz sene önce patlayan bir yanardağa bakıyor. Bakmadan edemiyorum.

En ünlü ve etki yaratan romanınız muhtemelen Karanlığın Sol Eli... Ne hakkında?

Kitaplarımın ne hakkında olduğunu başkaları söyler bana.

Yazarların ütopyalar konusundaki sorunlarından biri, kötü şeylerin olamaması... Siz bu sorundan mustarip görünmüyorsunuz. Edebi tekniğin bir işlevi midir bu yoksa felsefe mi?

İkisi de. Kötü şeylerin yaşanmadığı ve kimsenin kötü davranmadığı yerler hem olasılık dışıdır hem de anlatıda verimsizdir.

Dickens, Tolstoy, Austen ve benzerlerini defalarca okumayı sevdiğinizi söylemişsiniz. Tekrar

okuduğunuz Amerikalı yazar var mı? Bilimkurgu veya fantezi?

Bu sorudan azat edin beni. Çok okuyorum.

Arabanız nedir? (Herkes soruyorum bunu.)

Ha-ha. Yok arabam.

Charles, 200.000 kilometreye varmış bir Honda CR-V kullanıyor. Aldığımız arabalar arasında en sevdiğim kırmızı bir VW minibüstü.

Hepimiz çağdaşlarımızı değerlendirmekten uzak dururuz. Ama sizin yoğun ve köktenci insancıl muhafazakârlığınızı paylaşan müteveffa Walter M. Miller Jr. ile ilgili görüşünüzü öğrenmek isterim doğrusu.

Harika bir yazardı ve ilk dönemlerimde okuyarak Bilimkurgunun kapsamını öğrendiğim için kendimi çok şanslı addediyorum.

Ekumen ve Yerdeniz dizileri, bir bilimkurgu, diğeri fantezide birer raf sonu desteği gibi görünüyorlar neredeyse. Lavinia'yı bu rafın neresine koyardınız?

Belli bir kapsamda yazmadığımdan raf sonları hatta raf bile işe yaramaz. *Lavinia* da neyse odur.

Lavinia'da Roma'ya ya da en azından Roma öncesi erdemlerine büyük bir sevgi var. Sizin gibi sağlam bir ilerlemeci için pek tezat sanki... Değil mi yoksa?

İlerlemeci değilim ben. İlerlemecilik fikrini kırıncı ve genelde zarar verici bir hata görüyorum. Ben değişimle ilgiliyim ki bambaşka bir meseledir.

Bay Darcy veya Romalılar gibi çetin, dolu, ciddi, vicdanlı, sorumlu insanları seviyorum ben.

Latinceniz nasıl?

Orta kararus.

Yerdeniz'de ejderler iyi. Değiller mi yoksa?

Hayır. Kötü de değiller. Başka türlü... Yabanlar.

Google'la alıp vermediğiniz nedir peki?

Telif hakkını görmezden gelip zarar vermeyeceklerini sanmalarına yönelik yanlış fikirleri sadece.

Hep Yuvaya Dönmek'te gelecek, fazlasıyla geçmiş andırıyor. Kesh'in bize anlatmaya çalıştığı nedir?

Hangi geçmişe benziyormuş bu gelecek? Benim aklıma tarihin herhangi bir noktasında ve herhangi bir yerde yaşamış Kesh insanlarına benzer birileri gelmiyor hiç.

Olayın geçtiği yer elbette tarım işletmelerinin mahvedişinden sonraki Napa Vadisi. Ama eh, cennetlerimizi bulabildiğimiz yerlerden ediniyoruz sonuçta.

Mülksüzler, *en azından kısmen, bir anarşist ütopya hakkında.* Hep Yuvaya Dönmek *de öyle.*

Politik açıdan kendinizi anarşist olarak tanımlıyor musunuz?

Politik açıdan, hayır. Oy veriyorum. Demokratım. Ama pasifist anarşist düşünceyi büyüleyici ve çok verimli buluyorum.

Lavinia'nın teşekkür kısmında editörünüz Mike Kandel'dan övgüyle bahsediyorsunuz. Arada gülünç ölçüde tuhaf bilimkurgu öyküleri yazan Kandel midir bu kişi?

Mike, Stanislaw Lem ve diğer birçok yazarı mükemmel çevirmiştir. Bilimkurgu yazdıysa benden gizlemeyi başarmış demektir. Yazamaz diyemem. Michael, ha? Ne kaçırdım ben acaba?

Bu kitabın arka kapak yazısı üzerinde çalışıyorum. Çalışmanızı tüm tevazuuyla "Konu üzerine yazılmış, gelmiş geçmiş en müthiş eser" diye tanımlasam, olur mu?

"Jonathan bilmem kim tarafından yazılmamış, gelmiş geçmiş en şahane, en parlak, en heyecanlı düzyazı anasını satayım," yazmak daha uygun düşer.

Ezra Pound şiir için "haber kalmayı sürdüren haber" demişti. Ne diyorsunuz? Bugünlerde hangi şairleri sıklıkla okuyorsunuz?

Son zamanlarda haberlerimi yine yaşlı Robinson Jeffers'tan alıyorum. Neşeli değildir ama güvenilirdir.

Küresel ısınmayı ilk ele alan hatta ilk bahseden bilimkurgu romanı Rüyanın Öte Yakası 'nda Oregon'daki yegâne büyük kentler John Day ile French Glen... Nerede bu French Glen?

Öyle mi yazmışım? Tek sözcüktür hâlbuki: Frenchglen. Oregon'un en güneydoğusundadır. Nüfusu yirmi beştir.

Kötü eleştiri alıyor musunuz hiç? Fayda sağlıyor mu?

Evet. Hayır.

Şimdi Riziko sorum: Kategori orta-yolcu edebiyat. Yanıt: "Umarım." Soruyu siz vereceksiniz.

E...

Bir tane daha, lütfen. Kategori, Oturan Başkanlar. Yanıt: "Umarım."

Kelime avı türü oyunlarda daha iyiyimdir.

Gözde aygıtınız?

MacBook Pro'm.

Yazma disiplininiz nedir? Yaşlandıkça değişti mi? Daha mı başarılı oldu?

Herhangi bir disiplinim hiç olmadı; tek derdim yazmak istediğimde yazmaktı. Yani zamanla daha başarılı hale geldi diyemem.

En sevdiğiniz kent hangisi? Portland demeyin çünkü Portland gerçekte bir kent değil.

İyi, peki. Frenchglen o zaman.

En sevdiğim yazar, sizle birlikte tabii, R. A. Lafferty bir keresinde hiçbir yazarın kırkıdan önce diyecek sözü olmadığını söylemişti. Bir keresinde de kırkıdan sonra hiçbir yazarın söyleyecek lafı yoktur, demişti. Katılıyor musunuz?

Asla R. A. Lafferty'ye katılmazlık edemem.

Fotoğraflarınıza bakarsak çok gülüyorsunuz. Nedir o kadar komik olan?

Yanıtı A.E. Housman'dan vereyim: "Mithridates öldüğünde çok yaşlıydı."

Beysbol topumu imzalar mısınız? Kızım için.

Sen flöremi imzalarsan.

ŞİİRLER

Sıradaki Savaş

Yer alacak,
Zaman alacak,
Can alacak
Ve hepsini boşa
Harcayacak.

Barış Nöbetçileri

Dostum, kendim, salak,
Beş yıldır elde mum mu
Dikildin yağmurda?
Niye?
Bir mumun yağmurda da
Yanabileceğini göstermek için
Herhalde.

Eski bir Tema Üzerine Çeşitlemeler

Çıkın oynamaya oğlanlarla kızlar
Işıldattığınız Ay parlaktır gün kadar.
Bırakın yemeklerinizi, uykuyu bırakın
Oyun arkadaşlarınızı sokakta kalsın
Buluşup ayrılan yollara davranın
Tepenin üstünden şafağa doğru.
Ay batıyor ve sönüyor yıldızlar
Zor görmek nerede başlar adımlar
Arkanda kalan yolda karanlık yatar
Tepenin üstünden şafağa doğru.
Gece upuzun, yolculuk uzaklara
Kayıp köylere giden yollarla

Ne otobüs var etrafta, ne at ne araba

Tepenin üstünden şafağa doğru.

Yürümeniz gerek yalınayak

Soğuğa karşı başıkabak

Ve cepte üç kuruş taşımayarak

Yolda giden tepenin üstünden şafağa doğru.

Yalınayak, başıkabak ve dımdızlak

En uzak topraklara varılacak

Ve görürsünüz o ülkeyi ancak

Evinizin şafağa bakan tepelerinden.

Ova Kenti

Neye metafor edebilirim bunu? Betondan ve asfalttan ve on metrelik alüminyum palmiyelerden mamul bir günah bu. Bunun adı Haddiniaştı. Büyük Yarık bu; piramitlerin Hiltonlara karıştığı, lüks apartmanların altında 4/5 ölçekte veya legodan mamul Eiffel kulelerinin eğildiği ve masmavi gökleri ötedeki 5/5 ölçekli gerçek dağlardan yükselen sarımtırak orman yangını (kimse endişelenmiyor ama) dumanları haricinde buluttan tümenden azade teknokolor çölde Musa ile Bambi'nin karşılaşması, 3-boyutlu bir göstermelik bu ya Râb! Ekilebilir araziler veya ova anlamına geliyor diyor İspanyolca sözlüğüm ama saatler boyunca videopokerin önünden kalkmadan develerinin sarımtırak dumanını içine çeken (kimse endişelenmiyor ama) kadına, direğe sarılıp dans eden kadına, elde paspas önünde kova çabalayan kadına öyle demiyor ama. Hayır; sonuncusuna demiş belki. Bir defa. Lasvegas artık bir dile ait değil; söylediği şey değil; verecek hiçbir anlamı yok. Lasvegastan sonra çöle gidiyorsun; uzun, uzun, çok uzun süre. Yıllarca. Nesillerce.

Son Söz: Lût'un Karısına

Tuzlu hanım kurut gözyaşlarını

Değmez hiçbir şey üzölmene

Tuzlu hanım dönüp bakma geriye

Dönüp bakma geriye yarın. [\[6\]](#)

MÜTEVAZI SOHBET

İngilizcedeki MODESTY (Tevazu, alçakgönüllülük) sözcüğü Latince *Modestia* sözcüğünden gelir. *Modestia*, Latince kibir, gösteriş, gurur anlamları taşıyan *Superbia*'nın zıddıdır. Tevazu, haddini aşmanın, kibrin karşıtıdır. Romalılarda tevazu, kibirten edilgen, olumsuz uzak durmak değil, kendi-kendini kontrol ve akılcı gerçekçilik gerektiren faal bir erdemdi.

Ama bir de ikincil, daha dar, cinsiyetli bir anlamı vardı. Bir kadın için tevazu, kişinin erkek üstüne/babasına/kocasına sessizce riayet etmesi, artı, diğer erkeklerin dikkatini çekmemek üzere tasarlanmış bir geri çekilmeydi.

Bu cinsiyetçi ikincil anlam gelişti ve sözcüğün esas anlamını zayıflattı. Erkeklerin çoğu ve kadınların birçoğu kadınlara uygun sayılan bir erdemini erkekte bulunmasını takdire şayan görmüyordu. Ve Hristiyanlık ortaya çıktığında, Hristiyan ahlâkçıların kibre başat günah gözüyle bakmalarına rağmen, kibrin zıddı tevazu değil, uysallık ve boyun eğme oldu. İnsanın kendini aşağı koyması, kibirten uzak durmasından çok farklı bir şeydir. Uysallık ve boyun eğme zorlayıcıdır ve sıklıkla fazlasıyla görünürdür. Tevazu ise boyun eğme ve uysallık kadar seksi değildir; doğası icabı aşırılıktan uzaktır ve büyük ölçüde kişinin kendi becerileri ve umutlarının gerçekçi değerlendirmesine, olabirliklere saygıya ve çalım satıp böbürlenmekten hoşlanmamaya dayanır. Boyun eğme ve uysallık gayet dramatik yollarla gösterilebilir, gösteriş yapılabilir ama tevazu, tanımı icabı gösteriş yapmaz ve yapamaz.

Geçen yüzyılda bu sözcük moda olmaktan çıkıverdi. Bugün sade ve gösterişsiz anlamında bir sıfat haricinde nadiren olumlu kullanılıyor ve sıklıkla küçüklük veya fukaralık (mütevazı bir ev, mütevazı gelir) anlamında alınıyor.

Tam zıddı, na-tevazu ise sıklıkla kadın davranış ve giyiminde kullanılmaya başlandı. Söz konusu sözcüğün bir erkeğin giyimi için, balet taytlarındaki şişkinlikler veya sporcuların kasık koruyucularını andıran pantolon modelleri giymişlerinde bile kullanıldığını hiç duymadım.

Kadınlar cinsiyet hiyerarşisine başkaldırmaya başlayınca, yerleştirilmiş kadınsal erdemler — sessizlik, riayet etme, itaat etme, edilgenlik, çekingenlik, tevazu— elbette sorgulanmaya başlandı ve kadınlar bu erdemleri öfkeyle terke giriştiler. Süreç on dokuzuncu yüzyılın sonlarında başlamıştı; bütün yirminci yüzyılı kapsadı ve bugün hâlâ devam ediyor. Bir kez daha bir cinsiyetçi yorum genel özellik sıfatıyla tevazu fikrini ezmiştir. Hayranlık duyulacak bir nitelik, bir insani erdem olarak tevazu bugün ölüdür.

Yazık.

Tevazu kadınsal kendini bastırmaya ve cinsiyetsiz davranışa yönelik mantıksız veya aşağılayıcı bir talepken kadınların öfkelenmesi ve reddetmesi çok şaşılr değildi. Ama bugün nerede, hangi kadına zorla kabul ettiriliyor tevazu? Herhalde İslam'da, kimi tutucu Hristiyan mezheplerinde ve diğer dinlerdedir. Genel anlamda Batı toplumunda olmadığıysa kesindir.

Tevazu olgusu kadın giyiminde cinsel gösterişi ve kasıtlı kışkırtmaya bir tür sınırlama anlamında giysi tasarımcılarının iç gıcıklama ve heyecanlandırma amacıyla yükseltip alçalttıkları hayali bir engel olarak var sadece. Bedensel tevazuun görünüşünün esasen giyimle pek ilgisi yoktur ve tümüyle âdetlerle ilgilidir. Toplumunda çıplaklığın geçerli ölçüt olduğu bir toplumda çıplak bir kadın tümüyle

mütevazı iken giyinik bir kadın isterse veya kendinden bekleniyorsa ya da giyim modası zorluyorsa tümüyle kışkırtıcı bir cinsel reklâma dönüşebilir.

Siyasi alandaysa tevazu bir duruştan, bir konumdan çok genellikle pozdan ibarettir. Çoğu politikacı için teşhircilik, kimi zaman ahlâki temelde kendini övme çabasıyla ve sıklıkla gerçekçi kendini bilme değerlendirmesini utanmazca görmezden gelmeyi içeren geçer ölçüttür.

Reklâmcılık —açgözlülük hizmetinde böbürlenme— gerçekçi değerlendirme ve olabilirliğe saygının baş düşmanıdır. Sınırsız kârın beklediği yerde gerçekçi değerlendirme istenmeyen bir unsurdur. Reklâmcılık bugün sadece politikada tarz ve tonu belirlemekle kalmamakta, yaptıklarımızın, okuduklarımızın ve duyduklarımızın da büyük kısmını belirlemektedir. Böylece karakterin gücü yapılan işle değil, saldırganlık gösterileriyle, masaya yumruk vurmaya değerlendirilmektedir. ABD Başkanı'nın kuvvetli ve özgüvenliliğini kanıtlayabilmesi için "canına okumalı" cümleler sarf etmesi beklenmektedir. Deyişin kabalığı, saldırganlığı, düşmanlığı öneminin özüdür.

(Otomobil tamponlarında peyda olan "Kızlar canına okur" çıkartmalarını özellikle acıklı buluyorum. Slogan eski erkeğe hizmet eden kadın olgusunu veya Zenci kadınlardan beklenen boyun eğicilik ve hizmet ediciliği protesto ediyor. Ama böylesi donuk ve gelişigüzel bir şiddet tehdidi protesto olarak işe yaramıyor: gurur, onur çağrısı yapmıyor; eylem çağrısı yapmıyor ve bir reklâm sloganından öte geçemiyor.)

Sanatçılar içinse tevazu şimdiye dek çekingenlik, kendini veya çalışmasını göstermeye gönülsüzlük anlamları içerdiğinden, bir engel, bir sakatlık kadar müphemdir. Sanat, bir gösteri, bir sergilemedir. Kendinden kuşku duyma gerçek yeteneğin gölgede kalmasına nasıl yol açarsa, açıkgoz özgüven de önemsiz bir yeteneği spot altına çekebilir. Ama tevazu çekingenlik, kendi-kendini silmek yerine had bilme, yapılan işin gerçekçi değerlendirmesi ve bu değerlendirmeyi yapabilme yetisi olarak yorumlanırsa kusursuz sanatçıların baş erdemlerinin tevazu olduğu söylenebilir. Bu türdeki sanatçılar kendi güçlerini bilerek başka kimsenin cüret edemediklerini yaptıklarından tevazuları bize küstahlık, kendini beğenme gibi görünebilir. Ama insanın sınırlarını bilmesi ve sınırlarına dayanması küstahlık değil, ruhsal büyüklüktür. Bu tevazu insanı Shakspeare'in, Rembrandt'ın veya Beethoven'in böbürlenmekten uzak kendinden eminliğine götürür. Böylelerinin yanında havalı sanatçılar, Picasso'lar ve Wagner'ler gibi büyük egolar minnacık kalır.

Kişinin eserlerinin yıkıcılığını duyurarak kendi reklâmını yapması, çoktan fırlatılıp atılmış âdetleri yıkması, sırf yenilik adına bir tarz edinmesi ya da eski bir tarzla alay etmesi, şok edicilik... Tüm bunlar sanatçıların on dokuzuncu yüzyılda kullanmaya başladıkları numaralardır. Bugün son derece yaygındırlar ve özellikle mimari, resim ve heykelde başarılıdırlar. Benzer "na-tevazulara" yeltenen yazar ve bestecilerse görsel sanatçıların sunulan hoşnut kabulden her zaman faydalanamamaktadırlar.

Fiyatları daha düşük, eleştirmenleri işbirliğinden daha uzaktır.

Tevazuu başat bir karakter özelliği olarak işleyen en müthiş sanat eseri, Jane Austen'ın, genlikle *Emma*'ya hayran kişilerin hiç hayranlık duymadığı kitabı *Mansfield Park*'tır. Mağrur bir kızın aklının başına getirilmesinin ahlâkiliği basit, tanıdık ve herkes için hoştur. Oysa *Mansfield Park*'ın ahlâkı öyle basit, tanıdık falan değildir ve dışadönüklüğü arzulanır ölçüt, özgüveni sınırlanamaz erdem sayanların hoşuna gitmez. Bir kızın gerçekten, sahiden, harbiden mütevazı olabilmesi —yani durumunu gerçekçi değerlendirmesi, uygun davranışı seçmesi ve bu davranışa, gördüğü yoğun muhalefete rağmen sarılması— çoğu okura tuhaf hatta doğaya aykırı gelir ve karakterin ikiyüzlülükle

suçlanmasına yol açar. Fanny'nin hatası sahteliği değil, yetişmesine bakılınca kendinden beklenmeyecek, yakışksız özgüven eksikliğidir. Gerçekçiliği başarısızlığa uğrar; kendisini yanlış değerlendirir. Ama fark etmez; gerçekliğe elinden geldiğince ve ikiyüzlülüğün tamı tamına zıddı, inatçı bir amaç şeffaflığıyla sarılır. Bence büyüleyici, cüretkâr, gerçek bir kahramandır Fanny.

İnsanların tevazua olumlu tepki verdiklerini, şikâyet etmeden katlanmalarına karşın kibir ve had bilmemekten hoşlanmadıklarını ve tevazudan, belki büyük insanların çoğu mütevazı diye, etkilendikleri kanaatindeyim. Bahsettiğim bu büyük kişiler kendilerini sıradan kabul ederler. Değerlerini abartmadan (ya da azımsayarak ki öylesi zaafa ve gurursuzluğa gider) biçerler. Öğrenecek bir şeylerinin kalmadığını varsaymadıklarından insanlara kulak verirler. Ölümcül “kafadan üstünlük” inancı bulunmaz böylelerinde.

Haliyle üstünlük taslayanları, üstünlük rolü kesenleri, televizyon yorumcularını, *talk-show* çığırtkanlarını, papaları, papazları, Ayetullahları, reklâmcıları, her haltı bilenleri dinlemeye açıktırlar. Kısacası tevazuun zayıf noktası, diğer insanlarda kibre, böbürlenmeye, küstahlığa yol açabilmesidir. Güçlü noktasıysa uzun vadede bunların hiçbirini yutmamasıdır.

Bence bugün çoğu insan, dile getirmeseler bile, tevazuu bir erdem görüyor ve hayatında tevazua yer veriyor. Günlük sohbetleri, marangozların birlikte çalışırken, sekreterlerin molalarda konuşurken, birlikte içen veya yemek yiyen insanların ilgi konuları ve bildikleri üzerine gündelik konuşmalarını düşünüyorum ve bu tür durumlarda tevazuun ölçüt sayıldığı fikrindeyim. Arabamı nasıl ucuza kapattım, şuraya ne seyahat yaptım, müthiş seks hayatım, İsa'yla özel ilişkim, vesaire yollu gevezelikler, hoş veya nahoş biçimleriyle özellikle erkekleri dinleyen kadınlardan çıkar ve yayılır. Ama geniş kapsamda mütevazı sohbet toparlanır, bir kayanın etrafından akan sular misali tekrar bir araya gelir ve kesintisiz akar. Sıradan insanları bir arada tutan şeydir mütevazı sohbet. Reklâmın zıddıdır. Birliktir. Paylaşımıdır. Duygu ortaklığıdır.

Ursula K. LeGuin, California'nın Berkeley kentinde Kroeber soyadıyla dünyaya geldi. Annesi bir psikolog ve yazar, babasıysa California Üniversitesi Antropoloji Bölümü başkanıydı. Ursula K. LeGuin bir defasında, “Babam kültürleri araştırırdı, bense uyduruyorum,” demişti. “Bir bakıma aynı şey.”

Radcliffe ve Columbia'da Fransız Edebiyatı okuduktan sonra Fulbright bursuyla Paris'e gitti. Burada tarihçi Charles LeGuin ile tanışıp evlendi.

Birlikte ABD'ye döndüler. Ursula K. LeGuin bir süre öğretmenlik yaptıktan sonra yazarlığa girişti.

Ursula K. LeGuin, 1960'larda yayınlanmaya başlayan ilk kısa öykülerinden itibaren bilimkurgu ve fantezi alanında başat güçlerden biri haline geldi. Cinsiyetsiz bir toplumu inceleyen romanı *Karanlığın Sol Eli*, bilimkurguyu yeni bir olgunluğa eriştirerek LeGuin'i politik/feminist/edebi hareketin merkezine oturttu. Yerdeniz fantezileri ve yıldızlar arası Ekumen'i işlediği hüznü Bilimkurgu eserleri neredeyse elli yıldır dünya çapında okurları aydınlatan, esinleyen ve eğlendiren LeGuin aynı zamanda şiirler ile toplumsal ve edebi konularda denemeler de yazmaktadır.

Ulusal Kitap Ödülü, beşer adet Hugo ve Nebula Ödülleri, SFWA Büyük Usta Ödülü, Kafka Ödülü, Pushcart Ödülü, Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi Howard Vursell Ödülü ve PN/Malamud Ödülü, LeGuin'in kazandığı pek çok ödülün sadece birkaçıdır.

Eleřtirmen Harold Bloom, Ursula K. LeGuin’i klasik Amerikan yazarları listesine alırken romancı Margaret Atwood daha net ve daha sözünü sakınmadan şöyle demektedir: “Geçen yüzyılın en başarılı ve en etkileyici entelektüel çalışmalarının bir kısmı sıklıkla karman çorman Bilimkurgu dünyasından çıktı ki bu noktada Ursula K. LeGuin’e geliyoruz...”

Ursula K. LeGuin, Oregon eyaletinin Portland kentinde yaşamaktadır.

[¹] Mauritius adasında yaşamış ve soyu 17. yüzyılda tükenmiş, güvercin ailesinden, uçamayan bir kuş. Tümüyle insan eliyle soyu tüketildiğinden soy tükenmesine örnek babında sıklıkla dodolara atıfta bulunulur. (ç.n.)

[²] Hindi tüketimi geleneksel bayramlarda (Şükran günü, Noel) yoğunlaşır. Bu dönemler dışında hâkimiyet tavuktadır. (ç.n.)

[[3](#)] Robert Browning (1812–1889) Victoria döneminin en ünlü şairi.

[⁴] Fenikelilerde bir tanrı ve bu tanrıyla özdeşleşmiş çocuk kurban etme törenleri.

[[5](#)] LeGuin’in yarattığı Hain aleminde geçen romanlarında gezegenler arası iletişimde kullanılan bir tür iletişim aracı.

[⁶] Hz. İbrahim’in yeğeni Lût, Tanrı’nın yok edeceğini haber veren meleklerin emriyle (“Kaç! Canını kurtar ve arkana bakma!” Yaratılış 19: 17) Sodom kentinden ailesiyle birlikte kaçarken karısı dayanamayıp ardına bakar ve bir tuz sütununa dönüşür. (ç.n.)